KARAZIPKALILAR

KİŞİLER;

MUSTAFA KEMAL

DAMAT FERİT

TOPAL OSMAN

KAPTAN PANAZ

HANIM HALİT ALİ

ŞÜKRÜ HÜSEYİN

AVNİ İSMET PAŞA

KAYMAKAM

KUMANDAN

RAUF BEY, İBRAHİM HAMDİ, GALİP BEY, MEHMET ALÎ BEY, ETHEM BEY

EMİN BEY, MUHTAR BEY, İHSAN BEY, OSMAN BEY, KAZIM BEY, ŞEREF BEY

HAMDULLAH BEY, CELAL NURİ BEY, RAGIP BEY, KAZIM KARABEKİR,

LAZOĞLU ALİ, ALİ DUYDUK, KILIÇ ALÎ PAŞA, ŞEYHÜLİSLAM, ALÎ KEMAL

GÜMÜŞ REİSOĞLU, SÜTLAÇ ZADE, EKŞÎOĞLU, ABDULLAH AZMİ, ALİ FUAT

LAZİSTAN MEBUSU, 1.MEBUS, KÂTÎP, DOKTOR, B.KAPTANI, 1.GELEN, 2.GELEN

ZIPKALI, HEMŞERİ, ZIPKALILAR

(Figürasyonlann çoğu anlık görünüyorlar, aynı oyuncu birden fazla oyun kişisini rahatlıkla oynayabilir)

KARAZIPKALILAR

(Sahne; sağ ve sol portal gerisine iki katlı oda şeklinde kurulur. Dekor; çalışma masası, koltuk vs. Sağ taraf, alt katta; M. Kemal ve gelenler, üst katta; Damat Ferit ve misafirleri... Sol taraf alt katta; Osman ağa ve adamları, üst katta; Vali, Kaymakam vb... Sahnede ki güç dengelerinin değişim değerince alt ve üst katta bekleyenler yer değiştirecek, M. Kemal ve Osman ağa güçlendikçe üst kata çıkacak... Yoğun silah ve çatışma sesleri ile sahne açılır. Tüm savaş ve meclis görüntüleri fonda sine vizyondan da verile bilinir... Oyuncusuz sahnede, fonda sesler duyulur)

DOKTOR - Yaran çok kötü... Bacağını kesmeliyim, kangrene çevirebilir.

OSMAN - Ne dediğini kulakların işitiyor mu doktor? Ben... Osman Ağa; yarım, sakat kendisine bile faydası olmayan biri olarak yaşayacağıma, tam bir adam olarak ölürüm daha iyi...

DOKTOR - Anlamıyorsun asker, bacağın bitmiş. Şarapnel dizkapağını parçalamış...

OSMAN - (sert) Sadece dizimi kemiren şu lanet şarapnel parçasını çıkar doktor. Olmuyorsa da canın sağ olsun.

DOKTOR-Ama…

OSMAN - (sert) Doktoooor...! Uyuşturma ha... Olan biteni göreyim...

DOKTOR - Sen bilirsin... Sık dişini, canın çok yanacak...

(Osman Ağa'nın, acı bir fren gibi sesi duyulur. Sahne kararır; aydınlandığında koltuk değnekli bir adam sahneye girer. Sağ bacağını kalçasından atıyordun Sahnenin ucuna doğru yürür. Fonda, deniz ve çan sesleri duyulur)

(BU ARAYA BİR İKİ RUM EYLEMİ GİREBİLİR. BAYRAK ASMA VB.)

OSMAN - (etrafına bakmarak) Çok mu yalnız kaldın sen aziz şehrim? Çan sesleri canına ot mu tıkadı? (öfkeli) Hiç Müslüman erkek kalmadı mı bu şehirde? Ah lanet şarapnel canımı alaydın ya, sakat bırakacağına...

(Hızlı adımlarla M. Kaptan yanaşır)

KAPTAN - *(Telaşla)Aman* ağa dayı; nasıl böyle ulu orta gezersin. Hiç canını sevmez misin?

OSMAN - Doğduğum toprakları arşınlarken izin mi alacağım? Soluklan hele kaptan... Derdinin neyse, onu söyle...

KAPTAN - *(Aceleyle kolundan çekiştirerek)* Yolda anlatırım ağam...

OSMAN - Ağır ol hele... Bacağımızın ferini Balkanlarda bıraktık bilmez misin? yanında eski Osman Ağan yok senin; çekiştirmede anlat...

KAPTAN - Gazetelerin yazdıklarından haberin yok anlaşılan ağam?

OSMAN - *(Alaylı)* Okumaya fırsatım olmadı. Ne yazmışlar yine?

KAPTAN - Damat Ferit'in has adamı Mustafa Paşa; seni gıyabında yargılayıp, ibret-i âlem için meydanda asılmana karar vermiş.

OSMAN - Zor sallandırır bizi... Korktuğumdan değil, merakımdan soruyorum; suçumuz neymiş?

KAPTAN - Tehcirle göç eden Ermeni ve Rumların çektikleri acılarla, dönmeyecek olanların mallarına el koymaktan seni mesul görürler...

OSMAN - (öfkeli) Ne diyorsun uşağım sen? Çıldırmış mı bunlar? Bu anlattıkların sırasında ben Giresun da bile değildim. Cepheden cepheye koştuğumuzu bilmez mi bu gafiller? (korkuyla) başka yargılanan var mıymış?

KAPTAN - Eşraftan, Sarı Mahmud Zade'de, Kürt Mustafa Paşa mahkemesince yargılanıp, İstanbul'a, huzura çağırılanlardan.

OSMAN - *(Kızgın)* Demek öyle? Yerimi biliyorlar, gelip belediyeden alsınlar o vakit. Yürekleri varsa tabii... Yürü kaptan, eğleme de, gidelim...

KAPTAN - Kaymakam Nizamettin seni çağırdı ağa dayı, istersen önce ona bir uğrayalım.

OSMAN - Onun sıkıntısı neymiş, yoksa o da mı bu tertibin içinde?

KAPTAN - Ne haddine; Trabzon valisi Galip Bey sıkıştınyormuş, yakalayın deyi...

OSMAN - *(Topallayarakyürür)Zati* bu kaymakam öteden beri diş biler bize... İyice canımı sıkmaya başladı ya, hayırlısı... Gidelim, derdi neymiş soralım...

(Kaymakamın makamı)

KAYMAKAM - *(Elindeki gazeteleri masaya atar)* Gazeteleri görmüş olmalısın! Gayrı burada duramazsın... Bu ikimiz içinde iyi olmaz... Başının çaresine bak. Mahkeme emri elime ulaştığı an, seni mecburen tevkif ederim. Git! Uzaklaş buradan, en azından bir süre kaybol...

OSMAN - Biz gelmezden önce, şehirde kan gövdeyi götürürdü. İngilizlerin fıtlemesiyle azgınlaşan, pervasızlaşan, Pontusculara ne yapacaksın ona da bir çözüm düşündün mü kaymakam efendi?

KAYMAKAM - O senin işin değil Osman Ağa... Devlet-i Aliye, senden benden iyi bilir kime ne yapacağını... Durumdan vazife çıkarma kendine...

OSMAN - Ben bu kentin belediye reisiyim Nizamettin Bey... Hiç bir yere gitmiyorum.

KAYMAKAM - Zaten bu durum başlı başına bir olay; senin tevkifin için de yeter sebep. Her isteyen belediye reisi olamaz Osman Ağa... Nizam var kanun

var. Seni o göreve ben mi getirttim, mutasarrıf mı, Vali Bey mi? Hangi güçle Reisliğe atarsın kendini?

KAPTAN - Bilmez gibi konuşma kaymakam Bey, Osman Ağam şehrin Türk halkınca çok sevilen, umut bağlanan gerçek bir kahramandır. Son günlerde rahat nefes alıp verebiliyorsak, onun Pontus eşkıyasına ve yardakçılarına saldığı korkudandır.

OSMAN - Bu durum seni neden rahatsız eder Nizamettin Bey. Reisliğimiz şehrimiz içindir. Kelle koltukta görev yaptığımızı bilmez misin?

KAYMAKAM - Ben bunun daha kişisel olduğunu düşünüyorum. Gazetelerde ki İddiaları okumuşsundur. *(Alaylı)* Ya da okutmuşsundur... Tehcirle gidenlerin mallarının hesabı da senden sorulur. O makamda da kanunsuz olarak oturuyorsun...

OSMAN - Ağır ol kaymakam, boyundan büyük laflar etme şimdi. Sesimi çıkarmaz, soluğumu hissettirmezsem, tavuk gibi keserler hepinizi. (Umarsız) Belediyeye, makamıma geçiyorum... Gücünüz yetiyorsa gelir alır ve sallandırmak için İstanbul'a gönderirsiniz, (kaymakamı iter) Çekil... Yürü kaptan... *(Çıkarlar)*

Osman'la Kaptan'ın ardından kaymakam sıkıntıyla biraz söylenir. Jandarma Kumandanı girer.

KUMANDAN - Çocuk gibi azarlıyor önüne geleni. Sanırsın padişah da, halife de o... Dur demenin vakti gelmedi mi bu eşkıyaya?

KAYMAKAM - Daha değil, kumandan Bey, daha değil... Onu bölgede nasıl severler bilmez misin? İster korkudan de, ister saygıdan; bir işaretiyle onlarca genç dağa çıkar, devletin asker edemediği kaçaklar bir emriyle karşısında çakı gibi asker oluverir, hem de davul zurnayla...

KUMANDAN - İstanbul Hükümetince çıkarılan, yakalayın emri elimizde; izin ver hemen tevkif edeyim.

KAYMAKAM -İşgaller, görevden almalar, hainler, padişahçılar, direnişçiler... Hava çok puslu! Bugün suçlu ilan edilen, yarın milli kahraman sayılıyor... Daha neyin ne olacağı belli değil... Doğrusu, böyle güçlü bir adamı, eşkıya da olsa karşıma almak istemem...

KUMANDAN - Korkmayın bu adamdan bu kadar. Hâşâ huzurdan neredeyse peygamber ilan edecekler var bölgede... Bana bir komiser ver, alıp geleyim Osman'ı...

KAYMAKAM - *(Keser)* Anlatamadım galiba... Sen de çok hafife alma... Evvela San Mahmut Zadeyi yakala. İstanbul'da ve bölgede kelle bekleyen çok... Bakarsın Osman ağa da telaşa düşüp hata yapar, ya da bizden medet umar, adamımız olur. İşte o vakit her bir şey kontrolümüze girer ve sözümüz para eder...

(Işık)

(Osman Ağanın makamı)

KAPTAN - İki gün önce Sarı Mahmut'u İstanbul'a yollamışlar. Asıldığı söyleniyor.

OSMAN - *(Yoğun yağmur ve rüzgâr gürültüsüyle dizini ovalar)* Allah taksiratını affetsin... Bu ne garip iştir be kaptan? Saltanat temsilcileri; Pontusçular aynı dili konuşurken, biz niye ille de vatan diye kendimizi ateşe atıyoruz? *(İçeri, ıslanmış biri girer)*

GELEN - Destur var mıdır Ağa dayı?

OSMAN - Buyur, buyur da kimsin sen, bu saatte ne istersin?

GELEN - Tapucu Gerdebioğlu Mehmet Efendi'nin çok selamı var. Ben onun kâtibiyim. Düşmanların her gün artar ama dostların da... Osman ağanın yapacağı çok iş var daha; canına dikkat etsin dedi... Bu mektubu hemen okumanı ve ona göre hareket etmeni istedi... *(Uzatır)* İzninle... *(Hemen Çıkar)*

OSMAN - *(Alır, evirip çevirir)* Oku hele kaptan, ne yazmakta?

KAPTAN - *(Dolaşarak okur)* Tutuklanmamız an meselesiymiş... Trabzon valisi sıkıştınrmış bizim kumandanı. Yakalama emri de çoktan gelmiş... Bir an önce şehirden ayrılmamızın isabetli bir karar olacağını söylüyor...

OSMAN - Olacak iş mi bu? Fontusun itleri halkımı rahat kırsın diye bizi sürgün ediyorlar... (topallayarak dolaşır) Uşakları topla o vakit, bir kahpeliğe uğramadan dağlara çekilelim. Gelişmelere göre durumu değerlendiririz. Korku, onlann yüreğine kor gibi düşsün bakalım... Osman Ağayı dağlara salan, sonunun da ne olacağını bilir. Tez davran; yolumuz uzun, vaktimiz dardır.

KAPTAN - Yaşa be ağam. Belediyecilik paslandırdıydı bizi. Azıcık hareket herkese iyi gelir. Zati İstanbul'da buraları da çok karıştı; aslına bakarsan işin çivisi çıktı. Padişah hazretleri müttefikleri ne istiyorsa onu yapıyor. Trabzon papazı Hrisantos hiç durmadan; İngilizlere, Amerikalılara, Fransızlara ve Sadrazam Damat Ferit'e; senin yakalanman için mektuplar yazıyormuş...

OSMAN- Onlar kendilerine eğlence arıyor, iş yapıyor gözükecekler ya...

KAPTAN - Ağam! Bu Pontus çetesini bertaraf için, Karadeniz'e heyet geleceği doğru mu?

OSMAN - Bizi bertaraf için kaptan... Rumları, Türk çetecilerden korumak için geliyorlar

KAPTAN - Deme be... Ne yapacağız peki ağa dayı?

OSMAN - Şimdiye kadar ne yaptıysak; Savaşacağız elbet... Bu toprakları ölmeden terk etmek yok Kaptan... Türkler işgal altında kan ağlıyor, bunlar; düşmanlarımıza hadlerini bildireceklerine, bizimle uğraşıyorlar. Adamlara haber et; Sivas'a, Suşehri'ne doğru çekilelim, biraz havayı koklayalım, bakalım rüzgâr nereden, nasıl esecek.

(Işık)

Sahnenin diğer tarafında Mustafa Kemal hareketliliği vardır. M. Kemal, Ropdöşambrıyla masa başında oturmaktadır, Ali Fuat masaya yanaşır

M. KEMAL - Hoş geldin, Ali Fuat Bey...

A. FUAT - Hoş bulduk Paşam, rahatsız etmiyorum inşallah? Geçmiş olsun... Hastaymışsınız işittik, böbrek sancısı mı yine?

M. KEMAL -Teşekkür ederim. Rahatsızlığım pek mühim değil, bir kaç güne kadar ayağa kalkabilirim. Daha kötülerini atlattık... Ne zamandır İstanbul'dasınız?

A.FUAT - Sabah geldim Paşam...

M. KEMAL - Ve ilk ziyaretinizi bana yaptınız... Ziyadesiyle memnun oldum Ali Fuat biraderim... Peki, Anadolu'dan ne haberler getirdiniz, işin aslı nedir?

A. FUAT - *(Üzgün)* Parlak değil Paşam. Ateşkes henüz ilan edildi lakin Kilikya'da işgale başlanmıştı. Silahlarını teslim etmeyenlerle direnişi örgütleme karan aldık ve bir kaç küçük çatışmaya giriştik ama başaramadık... Hem

Kilikya'yı Kurtarabilsek ne fayda; yol üstündeki bütün şehirlerde durum aynı... Anadolu, kaynayan ve paylaşılan bir kazan artık...

M. KEMAL -*(Şaşkın)* Bu hiç iyi değil... Zat-ı şahane ve hükümetinin teslimiyetçi oluşları düşmanlarımızı ziyadesiyle iştahlandırdı. Tabi bu durum da mütareke koşullarını istedikleri gibi yorumluyor ve her türden arzularını hükümete fazlasıyla yaptırıyorlar.

A. FUAT -Tam da buyurduğunuz gibi Paşam... Hükümetimiz, acz içinde... Yurtsever amir ve subayları teslim olmazlar diyerek görevden alıp, ehliyetsiz ve satılmış adamları göreve getiriyorlar...

M. KEMAL -*(Coşkulu)* Elbette ki teslim olmayacağız... Anadolu insanı işgale seyirci kalmayacaktır. Fakat o da tek başına yeterli değil. Ancak, ordu ile millet el ele hareket ederse iktidarlı olabiliriz. Dağınıklığın ve bir şeyler yapmak gayretinde olanların farkındayım. İş, bu unsurları yan yana getirebilmekte...

A. FUAT - Bu karşı duruşu nasıl yaratabiliriz Paşam?

M. KEMAL - Evvela, ordunun terhisini durdurmaya çalışacağız. Yurdun müdafaasında bize en lüzumlu olan; silah, cephane ve teçhizatı düşmana teslim etmeyeceğiz...
Söylediğin genç ve becerikli kumandanlar ne pahasına olursa olsun, kıtalarının başından ayrılmayacaklar ve İstanbul'da bekleyenleri Anadolu'ya gizlice göndereceğiz... Milli dayanışmaya taraftar olan idari amirlerin ve özellikle; yerel unsurların bölgelerinde kalmasını ve güçlendirilmesini sağlayacağız...
Şehirlerde, fırkacılık adı altında yapılan kardeş kavgasına mani olup, halkın maneviyatını yükselteceğiz... Şimdilik yapmamız gereken bu...

A. FUAT - *(Endişeli)* Paşam güzel buyurdunuz lakin söylediğinizi yapabilmemiz için ya Kabineyi devirmek veyahut milli duruşumuza taraftar olabilecek Harbiye ve Dâhiliye Nazırlarını iş başına geçirtmek gerekecek...

M. KEMAL -Evet zor... Kabineyi devirmek şimdilik imkânsız gibi görünüyor ama ikinci yol hallolmayacak gibi değil.

A. FUAT - Evet... Kabine bizden yana değişe bilir. MİIlici unsurlar halkın da baskı ve isteğiyle daha aktif görev alabilirler. Mesela sizin Harbiye Nazırlığını üstünüze almanız, kanımca pek münasip olurdu...

M. KEMAL - Zat-ı Şahaneleriyle bu hususta bir kaç kez görüşme fırsatı yarattım lakin, teklifime sıcak bakmadılar... Meclis-i Mebus' anın feshedilmesi

an meselesi. Yeni seçimler Hürriyet ve İtilaf Fırkasının işine yarayacaktır. Bize bir paye düşmese de Mehmet Ali Bey muhakkak Zat-ı Şahanelerinin ilgisine nail olacaktır. Babanızdan ve sizden ricam; beni, Mehmet Ali Bey ile tanıştırmanız ve görüşlerimize yakın olan bu insanın milli mücadeleye katkılarım en üst seviyeye çıkartmamız olacaktır.

A. FUAT - Mehmet Ali Beyler de babamla aynı konu üzerinde fikir telakisinde bulunmuşlar. Bilirsiniz ki, babam zekânıza hayran ve büyük işler başaracağınıza kanidir Paşam

M. KEMAL -Sağ olsunlar... Mehmet Ali Beyin hükümette görev alması, kuvvetle muhtemeldir...

A. FUAT - Mehmet Ali Bey; görev alması dâhilinde sizi kabineye sokmaya, aksi takdirde geniş yetkilerle Anadolu'ya geçmenizi sağlamaya hazır...

M. KEMAL - Resmi bir görevle Anadolu'ya geçmemi sağlaması, başlangıç için bulunmaz bir hamle olacaktır... Şayet yol yorgunu değilseniz, birlikte yemeğe geçelim Ali Fuat biraderim, ya da istirahat buyurun biraz... *(Konuşarak çıkarlar)*

(Işık)

(Osman Ağa'nın evi)

PANAZ HANIM - Yinemi gurbet?

OSMAN AĞA - Vatan için gidiyoruz... Bu gurbet sayılmaz.

PANAZ HANIM - Yeter artık ağam, yeter... Çocuklar yüzünü, sesini unutacaklar.

OSMAN AĞA - Her şey onlar için, daha rahat büyüsünler diye.

PANAZ HANIM - Yanındaki çoğu çapulcumu bunu sağlayacak?

OSMAN AĞA - Onlar benim askerlerim.

PANAZ HANIM - Mahpushane basıp, çıkardığın katil, serseri, ayak takımından asker mi olurmuş? Ya onlar sana bir fenalık ederse?

OSMAN AĞA - Sen işine bak, çocuklar önce Allah'a, sonra sana emanet. Bırak da nasıl ve kiminle savaşacağımı da ben bileyim, istediklerimi hazır ettin mi?

PANAZ HANIM - Hazırlar... Ben yoruldum artık Osman'ım, sen de durul gayrı.

OSMAN AĞA - Az kaldı kadınım, biraz daha dayan...

(Işık)

(Damat Ferit'in makamı)

DAMAT FERİT - Nerede kaldınız Mehmet Ali Bey?

M. ALİ PAŞA - Kabinede küçük bir sorun yaşandı, halletmem gerektiği için...

DAMAT FERİT- Tamam... Tamam... Önemli ve can sıkıcı gelişmeler var. İstanbul'daki Müttefik Kuvvetleri Kumandanlığından, Sadaret Makamına çok önemli bir rapor iletildi.

M. ALİ PAŞA - Ne istemişler efendim?

DAMAT FERİT - Samsun ve havalisinde asayiş bozulmuş, Türkler; Rum köylerine tecavüz ediyorlarmış. Müttefik kumandanlığı, eğer bu tecavüzler derhal durdurulmazsa ve Osmanlı hükümeti bundan aciz kalırsa, kendilerinin işe müdahale edeceklerini belirtiyorlar. Bu durum, bizi tamamen devre dışı bırakmak olur ki, buna kayıtsız kalamayız.

M. ALİ PAŞA- Haklısınız sadrazam hazretleri, tez vakitte önlem almalıyız yoksa müdahale için karşısında İngiliz askeri gören köylü ne düşünür efendim? Milis hareketlerini engelleyelim derken, artırırız...

DAMAT FERİT -*(Dolaşarak)* Kesinlikle... Ondan sonra hiç bir yetki ve kararımızın meşruiyeti kalmaz. Siz Dâhiliye Nazın olarak ne düşünüyorsunuz Mehmet Ali Bey?

M. ALİ PAŞA - *(Düşünceli)Bu* durumun İstanbul'dan çözülmesi hayli müşkül görünüyor... Hadise mahalline geniş salahiyetli, halkın yakından tanıdığı, sözüne, kişiliğine itimat edilecek genç; muktedir bir zat göndermek pek münasip olur zannımca.

DAMAT FERİT - Dostlarımızın bu dileğini, adımıza yerine getirecek kişinin, mutlak başarı ve sadakat göstermesi gerektiği bilincindesinizdir umarım. Bu görev için uygun gördüğünüz biri var mı?

M. ALİ PAŞA - Ne kadar meşakkatli bir görev olduğunu biliyorum. O yüzden, hatırıma Mustafa Kemal Paşa geliyor.

DAMAT FERİT -(tedirgin) Fazlasıyla hassas bir dönemden geçiyoruz, kendini gösteren, kıymetli ve genç kumandalara çok ihtiyacımız olacak. Amma ve lakin bu isim biraz sakıncalı olabilir. Paşanın hırsını bilirim; kabineye girmek, söz sahibi olmak için zat-ı şahaneleriyle defalarca görüşmüştü lakin muvaffak olamadı... Müttefiklerimiz; özellikle de İngilizler, Çanakkale yengisinin acısıyla M. Kemal'e külliyen karşı çıkacaklardır.

M. ALİ. PAŞA - Hırslı olduğu doğrudur sadrazamım. Ancak o, Çanakkale'de yapılması gerekeni yaptı ve kanımca tüm hırsı, ülkesinin çıkarları içindir.

DAMAT FERİT - Hangimiz Devlet-i Aliye'nin devamı için çalışmıyoruz ki?

M. ALİ. PAŞA - Yanlış anlamayın lütfen... Size olmazsa olmaz bir teklifte bulunmadım... Ben sadece, Mustafa Kemal Paşanın bu görev için uygun olabileceği kanaatimi belirtmek istedim. Yoksa sizin vatansever...

DAMAT FERİT - *(Keser)*Açıklama yapmanıza gerek yok M. Ali Bey... Küçük hesaplar peşinden koşmayalım. (sinsi)Bu durumu İngiliz Gizli Servisine ve diğerlerine duyurmadan sessizce halletmek gerek...

M. ALİ PAŞA - Emriniz efendim?

DAMAT FERİT - *(Ciddi)* Derhal, Harbiye Nazırı Müşir Şakir Paşaya; Samsun'daki hadisenin tahkikine, Mustafa Kemal Paşa'nm memur edildiği haberini şifreli bir telgrafla iletin. Paşa'ya; görevin mahiyetini nisan-ı münasiple anlatın ve hükümetimiz ile müttefiklerimizi kızdıracak en küçük bir olayda derhal geri hizmete çağırabileceğimizi bildirin...

M. ALİ PAŞA - O da, görevin büyüklüğü karşısında gereken özeni gösterecektir. Sizce hangi unvanla gitmesi uygun olur efendim?

DAMAT FERİT - Kazım Paşa'nm önerisi, 9'uncu ordu kıtaatı müfettişliği yetki ve sorumluluk alam çok geniş olmasına karşın, kanımca da uygundur. Paşa'ya özellikle bildir, bende; görevi kötüye kullandığının fikri dahi oluşsa, kimse elimden alamaz onu... Ne İngilizlere, ne de Zat-ı Şahanelerine bırakırım işimi...

(Işık)

Osman Ağa ise Giresun'a dönmüş bir arkadaşının evinin önünde... Yağmur

sesiyle, Osman Ağa, Sütlaçların kapısı Önünde durur, etrafı kolaçan eder ve kapıyı çalar; akşam, yağmur ve rüzgâr sesi, kapı açılır

SÜTLAÇ - Vaaay Osman Ağa, sen buralara uğrar miydin, geç hele geç. (Ocağın karşına buyur eder, Osman Ağa, yağmurluğunu ve kalpağını çıkarıp ateşin yanına bağdaş kurar. Kapı bir kaç kez daha çalar, Ağa'nın adamları girer) Herkes seni arar Ağa dayı, ama özlediklerinden değil, katlin için... Az daha saklanaydın, dağları mesken tutaydın... Havada fırtına kokusu var, acelemi ettin biraz?

OSMAN - Tasalanma... Korkuyla yüzüme bakmayı da kes... Böyle kötü bir zamanda ha bu uşak hangi yürekle kalkıp geldi yemden Giresun'a deme... Dayanamadım uşağım, daha fazla dayanamadım memleketimden ayrı kalmaya... Ne olacaksa burada olsun ve bir an önce olsun istedim... Yoksa ayrılık beni bitirecekti... (Ev sahibinin tuttuğu sigarayı alır. Yağmur şiddetini artırır) Ha şu bacağın topal olması bir şey değil de, böysle havalarda beni mahvediyor. Şu

dizimin içinde bir canavar bütün etimi kemiriyor sanki... Kısacası; taş yerinde ağırdır dedik ve geldik, telaş etme...

SÜTLAÇ - Bana sorarsan, gelmeseydin korkuyla bekleşip dururduk. Rum'u, Pontus'u hepten azdı, rahat yüzü yok... Kaçıp gitseydin, bir daha dönmeseydin de yerden göğe hakkın vardı Ağa dayı... Bir taraftan Pontusçu çeteler kelleni ister, diğer yandan İstanbul... İki ucu pis değnek anlayacağın...

OSMAN -*(Sakin)* Hepsi geçecek...

(Kapı hızla açılır ve Mustafa kaptan ve kumandan girer)

KAPTAN - Ağa dayı, kumandanı kıskıvrak yakaladık. Ava gelirken avlandı şahinim.

OSMAN - *(Kumandana)* Kansız... Canınıza, ırzınıza göz dikenleri kollayıp; benim peşime düşüyorsunuz ha? Osman Ağa savaştadır. Gayrı, ne dağdaki, ne de şehirdeki pontusa gün yüzü yok... Hrisantos alçağı, Hıristiyanlık elden gidiyor diye beni ağababalarına şikâyet ediyor, siz ondanda kansız davranıyor; benim kellemi istiyorsunuz, ne Pontusu ne Hıristiyanlığı ulan... Bak o işe yaramaz kaymakamla sen, ne yapıp edip benim için bir affı şahane ayarlayacaksınız.

KUMANDAN - Aman ağam, ben kimim ki sana affı şahane çıkartayım; etim ne budum ne?

OSMAN - Peki sen kimsin ki; benim dağlarımda ve insanlarım arasında benim peşime düşüyor, kellemi istiyorsun, bu ne cüret? Benim ordum, jandarmam

arkamdayken, ama inandığım davam için değil, kellem için arkamdayken ben nasıl Pontus belasıyla savaşırım?

KUMANDAN - Ne gelir elimden ağam? Galip Bey ve Nizamettin Bey her Allah'ın günü beni sıkıştırır; git getir o Topalı diy'e...*(Korkarak sakınır kendini)*

OSMAN - *(Sinirli)* Densiz... Onlar rahat koltuklarında otururken ben Balkanlarda topal ettim bu bacağı... Kelle koltukta dağa çıktık diyorum, gerekirse canımı bile veririm bu vatana; ama sizi de kurban ederim bu topal bacağıma. Dizimi parçalayan şarapnel parçası kadar bile değeriniz yok... Yıkıl karşımdan...

KUMANDAN - Ağam affet, öyle demek istemedim...

KAPTAN - Şimdi sen; işbirlikçi amirlerinle el ele verip, Osman Ağanın katil değil, gerçek bir vatansever olduğunu; elinde çok büyük ve korkusuz bir çete kuvveti bulunduğunu; affı şahaneye nail olmadığı taktirde, elindeki bu gözü pek çetesiyle, düşman gördüğü kim varsa onlara çok büyük zararlar verebileceğine, hükümetim ikna edeceksiniz, yoksa gidecek ilk kelleler sizinkiler olur...

KUMANDAN - Kaymakam da sizinle aynı suçtan ceza aldı... Giresun'da değil artık...

OSMAN - O da mı çeteciymiş.

KUMANDAN - Hayır... Ermenilerin göç ettirildiği sırada, ölenlerin mallarına el koymak suçundan tutuklanarak; bir İngiliz gemisiyle yargılanmak üzere İstanbul'a yollandı.

KAPTAN - Ben bir şey anlamadım bundan Ağa dayı!

OSMAN - Anlamayacak ne var kaptan, bölgede yaşanan bütün göçü ve öldürmeyi bize ihale edip, paralara konmuşlar. Nasılsa adımız çıkmış ya bir kere... Asmışlar mı kaymakamı?

KUMANDAN - Yok... Nasılsa bir yolunu bulup kaçmış...

OSMAN -Bulmuştur... Siz de, benim ve adamlarım için bu affı şahaneyi çıkartacaksınız. Bunu yeni kaymakamla mı yaparsın, Trabzon Valisi Galip Bey'le mi bilmem. Arkadaşlar seni telgrafçının yanına götürsün, durumu anlat; haa; esirim olduğunu da söylemeyi unutma... *(Çıkarlar)*

Karşılıklı telgraf maniple tıkırtıları ile sahne kararır. M. Kemal eylemi geçtikten sonra tekrar maniple tıkırtıları ve konuşmalar fonda ses olarak verilmeli

(Sahnenin sağ, ön tarafı; yağmur sesi ve sallantılı bir gemi havası verecek bir durumdadır)

M. KEMAL - *(Günlüğe yazarken, kafa sesi)* Emperyalist güçlerin sinsi planlan, Osmanlı'nın neredeyse her cepheden yenik ayrılan orduları; işbirlikçi yöneticileri; ulusumuzu çıkmaz bir yola sokmuştur... Bütün bu ahval içinde; durduğum yerden, tasarladığım kurtuluş programını bir takım vatansever subaylarla görüşerek, halledemeyeceğime inandığın ve de bir an evvel eyleme geçmek fikrine kani olduğu için, doğrudan doğruya milletle temasa geçmeyi uygun gördüm. Cevherini pekâlâ bildiğim ve çok sevdiğim milletimin içinde ve onunla birlikte hareket etmenin, daha akılcı ve yaşamsal olduğuna karar verdiğimden, karargâhımla birlikte, derhal Anadolu' ya geçmek ve hareketi

örgütlemek için gerekenin yapılmasına karar verdim. Hedefim ve ilk durağım Samsun...

(Yoğun sallantı ve fırtına sesi, Kaptan köşkünde)

M.KEMAL - Herkesin midesi ağzına geldi kaptan!

B. KAPTANI - Karadeniz zor geçit verir Paşam... Hele bir de fırtına varsa...

M. KEMAL - Bu küçük gemi, dalgalara karşı duramayacak sanki... Sulara dalıp bir daha çıkmayacakmış gibi. Menzile varamayacağız galiba, nasıl bir rota takip ediyorsunuz kaptan?

B.KAPTANI - Muntazam bir rota takip etmenin imkânı yok Paşam. Geminin de, benim de yapabileceklerimiz sınırlı... Allah'a sığındık gidiyoruz.

M. KEMAL - Peki niçin böyle gidiyoruz?

B.KAPTANI - Paşam, hareket için iki gün önceden haber verdiler. Gemiyi gözden geçirdim, birçok noksanı vardı. Hareket edemeyiz dediğim halde kimseye dinletemedim. Pusulası yok, paraketesi bozuk... Bu vaziyette rota mevzubahis olabilir mi?

M. KEMAL - Bizi böyle bir gemiyle yola çıkartmak, resmen ölüme göndermektir. Anlaşılan; İstanbul'da ki temaslarımızı yeteri kadar gizli halledememişiz. Hiç şüphem yok ki bu tezgâhı, Damat Ferit bilerek hazırlamıştır.

IŞIK

Kumandan ve Galip Bey, kaldıkları yerden devam eder. Lokal ışık altında

ve fonda telgraf maniple sesleri arasında...

KUMANDAN - Trabzon Valisi Galip Bey'e; (stop) çeteci Osman Ağa'yı ele geçirmek için yürüttüğüm operasyon başarısızlıkla sonuçlanmıştır.(stop) Askerlerimle beni pusuya düşüren Osman Ağa, askerlerimi şehre geri gönderirken beni esir almıştır, (stop)

GALİP BEY - Alıkonulma sebebiniz nedir?

KUMANDAN - Sizlerin vasıtanızla, devlet-i âli yenin affını istemek için...

GALİP BEY - Benim Osman Ağa'yla kişisel bir çatışmam yok. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinden sonra, Giresun'u da işgal edip Pontus devletinin yeniden kurulacağı kanaati çok yaygın bölgede. Halkının ve ileri gelenlerin

ortak kanısı da, Osman Ağa'nın bölgenin asayişini sağlayacak tek insan olduğudur...

KUMANDAN - Osman Ağada, Giresun'a dönmeyi; işgale karşı koymak için istiyor. Bölge halkının da bu düşüncede olması işi kolaylaştıracaktır kanaatimce.

GALİP BEY - Osman'ın gidişini fırsat bilen çeteci Rumlar, çalışmalarım hızlandırdı. Aynca, Yunan gemileri, Kızılhaç görevlisi gibi gösterdiği birçok Rum'u bölgeye taşıyınca, Giresun aydınları ve eşrafı yaptıkları toplantıyla, bölgedeki Kuvay-i Milliye teşkilatını kurdular.

KUMANDAN - İyi bir gelişme...

GALİP BEY -Aynca, eşraf ve aydınlar hükümete ve de müttefiklerine çektikleri telgraflarda işgali kınarken, Osman Ağa'nın da affı şahanesin istediler. Bölgede dengeler değişecek gibi. Siz bizden bir şey isteyeceğinize; Osman Ağa'yı ikna edip, kentine davet edin... Ona çok iş düşecek gibi...

KUMANDAN - Bu çağnnızı da Osman Ağa'ya derhal bildireceğim...

GALİP BEY - Hükümet ile müttefikleri aksini istese de, bölge aydınları; Giresun ve çevresinde, Pontus faaliyetini engelleyecek tek gücün, Osman Ağa ve çetesinin çabasıyla olacağına, çete suçlarından yargılanmasının ya da öldürülmesinin bölgede infial yaratacağını tekrar tekrar zat-ı şahanelerine bildirdiler... Bu şimdilik hepimiz için hayırlı olacaktır... Selametle...

(Işık)

(M. **Kemal'in karargâhı, kafa sesi)**

M. KEMAL -*(Günlüğüne yazar gibi)* Çanakkale'de muvaffak olmuş bir kumandan olarak, benim Anadolu'ya gönderilmem, İngilizleri kızdırmış. Özellikle; görevimin salahiyetini öğrendikleri zaman hiddetleri büsbütün artmış. Damat Ferit, İngiliz dostlarından gereken önlemi almalarını istemiş. Hatta Bandırma vapurunu içindeki yolcularla birlikte batırmaya hazır bir İngiliz zırhlısı, Boğazın serin sularında bizleri beklermiş. Ancak pusulası bozuk geminin rotasız hareketi onlan yanıltmıştı ama bozuk bir pusulayla yola çıkan kurtuluş savaşçılannın; yaşamsal pratiklerle, doğruyu bulacağına inancım tamdır... Müşkül duruma düşen Ferit Paşa; beni bu göreve tavsiye eden M Ali Bey ve Harbiye Nazırı Müşir Şakir Paşaları görevlerinden alarak, kendini şimdilik kurtarmış...

M.KEMAL- *(Birden)* Halit... Neredesin?

HALİT - *(Kahveyle girer)* Geldim Paşam...

M. KEMAL - Sağol... *(Ahbapça)* Görüyor musun çocuk, Anadolu'mun insanları tam da düşündüğüm gibi davrandı...

HALİT - Sayende Paşam...

M. KEMAL - *(Duymamış gibi devam eder)* İzmir'in işgaline kimse sessiz kalmadı. Sesini gürce yükselten yerel güçler, ne güzeldir ki, İzmir'in bir Türk yurdu olduğunu ve de kolayca teslim etmeyeceklerini dosta düşmana duyurdular. Halide Hanım'm İstanbul'da yaptığı mitinge kadın-erkek, yaşlı-genç binlerce kişi katılmış ve gözyaşları içinde onu izlemişler. Peki, biz ne yapıyoruz?

HALİT - *(Anlamamıştır, tedirgin)* Ne yapıyoruz Paşam?

M. KEMAL - *(Sürdürür)* 9. Ordu müfettişi olarak; Rum ve Ermeni'leri, Türk çetecilerden korumak için buraya geliyor, yurdunu kurtarmak için direnen, başka bayrak altında yaşamaktansa, ölmeyi tercih eden onlarca vatan evladını; yani bu kahramanları, kendi elimizle yakalayıp düşmana ve onun yerli işbirlikçilerine teslim etmek için çalışıyoruz... Kurmay Albay Kazım Bey karargâha geldi mi?

HALİT - Geldi Paşam, çağırayım mı?

M. KEMAL - Çağır bakalım; burada ki çetenin başı ve yaptıklarına dair, ne bilgiler toplaya bilmiş, ne var elimizde, anlayalım...

HALİT - Herkesin ağzında bir Topal efsanesi var. Hain mi, kahraman mı

anlamadım. Osman beyin hikâyesi çok paşam.

M. KEMAL - *(Keser)* Hikâyelerle kendimizi avutacak değiliz. Dinleyip anlayalım, Kazım Bey'i çağır...

HALİT - *(Ezik)* Bağışla Paşam...*(Çıkar... Kazım Bey girer)*

KAZIM BEY - *(Selamlar)* Efendim, emriniz üzere gerekli araştırmayı yaptık.

M. KEMAL - Buyurun Kazım Bey; en ufak ayrıntıyı atlamadan anlatın lütfen. Topal Osman dostumuz mu olacak, düşmanımız mı bilelim...

KAZIM BEY - Ailesi eşraftan, gözü pek bir milis... Balkan savaşı patlak verince, her genç gibi o da askere çağrılmış... Babası, bedelini ödeyerek askere gitmesini engellemişse de; Osman bu durumu önemsememiş, ardına taktığı birçok arkadaşıyla gönüllü olarak kışlaya girmiş. Bir kaç ay eğitim gördükten sonra, Bulgar ordusunu durdurmak üzere Karadeniz kıyılarından toplanan "Trabzon Taburlarına" katılmış...

M. KEMAL - Bak bu çok önemli, işin özü de bu aslında, gönüllülük... Başarının en büyük sim... Karadeniz insanı silahı da iyi kullanır.

KAZIM BEY - Sadece iyi silah kullanmak yetmiyor Paşam; dikkat ve şansta lazım... Sağ bacağının diz kapağım bir şarapnel parçalamış ve on beş yerinden ağır yaralı olarak Şişli Etfal hastanesinde 9 ay yatmış, doktorlar ısrarla sağ bacağının kesilmesi gerektiğini söyleseler de karşı çıkmış...

M. KEMAL - Şişli'de yatmış demek; onca ay komşu olmuşuz bir birimize... İyi ki kestirmemiş bacağını, yarım bir adam olsaydı bu kadar korku salamazdı... Sonra?

KAZIM BEY - Hastaneden ayrılınca memleketine dönmüş ama üzüntüsünden sokağa bile çıkamamış... Cihan Harbi patlak verdiğinde, daha yaralan iyileşmeden peşine taktığı gönüllülerle, Acara dolaylarına geçerek, Teşkilatı Mahsusanın sabotaj milislerine katılıp, koltuk değnekleriyle savaşmış. Rus ordusunun ilerleyişiyle ağır bir çekiliş yaşayan Türk ordusuyla beraber, Yemişlik hattına çekildiğinde tifoya yakalanarak memleketine dönmek zorunda kalmış, ancak iyileşince tekrar cepheye koşmuş.

M. KEMAL - Enteresan... Demek hiç yorulmamış, hiç pes etmemiş...

KAZIM BEY - Bayburt hattında bozguna uğrayan Türk ordusu çekilince, 800 kişilik gönüllüsüyle; 37. tümen emrine girerek, Ruslarla savaşmış. Düşmanı, Tirebolu, Harşit ırmağında durdurduğunda gönüllü sayısı 500'e inmiş, yemden Giresun'a gidip henüz askerlik çağına gelmeyenlerden ve asker kaçaklarından bir yığın gönüllü toplayarak, cepheye götürmüş ve bir buçuk yıl düşmana göz açtırmamış.

M. KEMAL - Sadece çete savaşı yapmamış o zaman. Askeri tümenlerin de içinde yer alıp, emir altında da hizmet vermiş öyle mi? Bu oldukça güzel. Başka?

KAZIM BEY - Bolşevik devriminden sonra İtilaf devletlerinin, bütün Karadeniz kıyılarını, Sivas'a dek büyük Ermenistan'a armağan ettiğini öğrenen Topal Osman, cepheden döner dönmez, Pontusçu Rum'ların da

pervasızlıklarına şahit olunca, Giresun'un bir Türk şehri olduğunu ispat için, belediye reisliği Makamını işgal edip, hemşerilerini korumaya almış.

M. KEMAL - İlginç... Bir taraftan gönüllülükle cepheye koşuyor; diğer yandan resmi makamı işgal edebiliyor. Ya çok korkusuz ya da çok başına buyruk. Sıradan bir çeteci gibi değil. Bölge halkının tavrı ne ona karşı?

KAZIM BEY - Seveni çok ancak, İstanbul'a şikâyet telgrafı çekeni de... Çok acımasız davrandığı durumlar olmuş. Göç edenlerin ya da kalan Rumların mallarını zorla ve belediye kanalıyla üstüne geçirdiği söyleniyor. Rum çetecilerinin, Türk köylüsüne yaptığının üç katını onlara yaptığı anlatılır. Hatta rivayet odur ki; ele geçirdiği Rum çetecilere ait bir gemide bu çetecileri, geminin kazanında yakmış... Gıyabında yargılanmış ve asılmasına karar verilmiş.

M. KEMAL - Anlattıklarının bir bölümü çok zalimce... Diğer taraftan Pontus çeteleriyle ve bazı cephelerde karşılıksız savaşmış bir asker. Dinleyip anlayalım bakalım; âli kıran baş kesen mi, yoksa bize asker mi olacak?

KAZIM BEY - Çetesinde; Giresun mahpushanesinde kaçırdığı, çok sayıda yasa dışı iş yapmış kişide varmış Paşam.

M. KEMAL -Durum anlaşılmıştır Kazım bey... Tehlikeli biri olduğu ortada... Bu asayişsizlikte başına buyruk davranmış... Doğru yönlendirilirse faydalı olabilir. Bölgeyi hepimizden iyi tanıyor ve ona inananlar var gibi. Herkesin bir şansa daha ihtiyacı vardır. Size haber verdiğimde kendisiyle bir görüşme ayarlayın. Dik kafalı ve çete erbabı olmaya devam edecekse çekeceği var benden, bakalım kime daha yakın duracak... Başka bir ekleyeceğiniz yoksa çıkabilirsiniz...

KAZIM BEY - *(Selamlar)* İzninizle Paşam... *(Kazım Bey çıkınca, Halit kahveyle girer)*

M. KEMAL - Ne çok iş yapmış bu Osman Ağa? Kahraman mı hain mi anlamadım?

HALİT - Buyurun paşam *(kahveyi uzatır)*

M. KEMAL - Hem azgın çetecilerle hem de asker kaçaklarıyla ilgilenmiş... Oysa biz ikisiyle de baş edemiyoruz... Ama sonuçta bir çete ağası, her an yanlış yapmaya eğilimli... Adamları arasında, sabıkalı olanlarda varmış. Bakalım disipline, emir altına girecek mi; yoksa bizim davamıza da mı ayak sürecek?

HALİT - Osman Ağa'da bizimle mi çalışacak Paşam?

M. KEMAL - Yaptıkları ortada... Kendi de isterse, bağlı kalır, çapulcu anlayışını bırakırsa neden olmasın? Bölgede çok güçlü bir isim. Açamadığı kapı yok gibi... Soralım bakalım, o ne diyecek!

HALİT - Hayırlısı Paşam...

(Işık)

(Puslu bir yer, Topal Osman ve bir kaç adamı nöbet tutarken iki yabancı yaklaşır.)

ZIPKALI - Durun! Yaklaşmayın hele... Kimsiniz, ne işiniz var burada?

HEMŞERİ - Telaş etme, yabancı değiliz. Ben Osman Ağa'nın akrabasıyım, yanımdaki arkadaş da Samsun Müdafaa-i Hukuktan geliyor, önemli bir mektup verecek ağama...

OSMAN - *(Karabaşlığı ve zıpkasıyla elindeki silahı doğrultarak)* Kimsiniz? Nöbetçi, yaklaştır hele misafirleri, gelişleri hayır mı, şer mi anlayalım.

ZIPKALI - Biri Giresun'dan, akrabanmış, diğeri de Samsun Müdafaa-i Hukuktan; sana mektubu varmış Ağa dayı...

OSMAN - *(Nöbetçiye)* Sen az kenarda bekle hele... Yaklaş bakalım yiğidim, hoş geldin, memleketten ne haber, Hatun Panaz Hanım, İsmail'im, Mustafa'm nasıllar, yaramaz bir şey yoktur umarını?

HEMŞERİ -Bir yaramazlık yok Ağa dayı; Panaz Hanım'ında iyidir, çocuklarda... Panaz Hanım bu mektubu yolladı sana, buyur... Şehirde de her şey yolunda sayende, arkadaşın sana Samsun'dan bir haberi var, *(Yanmdakine)* geç hele...

OSMAN - *(Hanımı Panaz 'dan gelen mektubu kuşağına sokar)* Taa Samsun'dan ne haberler getirdin, kimden haber getirdin, yoksa yeni bir ölüm fermanı mı? Buraya kadar yorulmasaydın arkadaş, katlimize çıkan fermanları biliyoruz...

2. GELEN - Değil Ağam... Okuyunca anlayacaksın, buyur.*(Mektubu uzatır)*

OSMAN - *(Mektubu alır, evirip çevirir, kaptanı yananına çağırır, gelenlere yer gösterir. Tabakasından sigara çıkarır ikram eder, kendisi sigarasından derin bir nefes alır, kaptan okur ve ikisi sevinçlerini belli ederler. Hemşehrisine)* Ha bu

işler düzelecek gibi, sen ne dersin? *(Omzuna vurur)* Giresun'un gavurcukları ne âlemde?

HEMŞERİ - Bildiğin gibi Ağam, hepimizi kıtır kıtır kesemeye yeminliler ama senin korkun belasına şimdilik ilişemiyorlar. Hani, vazgeçmişte değiller; Allah korusun başına bir iş gelse, halımız harap... Kanımızı içseler doymazlar...

OSMAN - *(Neşeli)* Az kaldı... Ağam, yakında çok daha güçlü geliyor de Pontus yardakçılarına; kaçacak delik arasınlar kendilerine...*(Kendi kendine)Mustofa* Kemal Paşa! Mustafa Kemal Paşa! *(Gelene)* Arkadaş, ne iyi ettin de geldin... Ne kadar müjdeli bir haber verdin bize... Var git yolun açık olsun... Samsun'daki bütün vatanını sevenlere benden selam söyle. Haberlerini aldım, dedikleri olacak, merak etmesinler... *(Konuklarını uğurladıktan sonra adamlarına seslenir)* Bir iki Arkadaşla, gözden ırak bir işimiz olacak, gelir gelmez haber salacağım, toparlanacağız.

(Işık) (Damat Ferit'in Makamı)

DAMAT FERİT - Padişah hazretleri istifamı kabul etmeyip, sadarete tekrar bendenizi atadı. Ancak, işgallere karşı verilen cılız, anlamsız ama can sıkan direnişlere çözüm bulamamam, efendimizin ve müttefiklerinin sıkılmasına sebeptir. Pek tabi benim de. Paris'te düzenlenen barış konferansında olumlu kararlar çıkacaktır. Yunan ilerleyişi duracağı gibi bazı sancak ve kazalardan da çekileceği bilgisi sevinçle müjdelenmiştir. Ali Kemal Bey; yeni Dâhiliye nazırı olarak sizce, acilen yapmamız gereken nedir?

ALİ KEMAL - Ne kadar acımasız olduğu düşünülse de biz, bu işgallere karşı açık haklarımızı ancak siyasetten savunabiliriz efendim. Saflıkla yahut aşırı hassasiyetle gayrete kapılanları yeniden uyaracağım. Gün, eşkıyalık ve yaygara yapacak gün değil. En büyük vatanperverlik, barış konferansına gereken önemi vermektir, diye düşünüyorum...

DAMAT FERİT - Harbiye Nazırı Şevket Turgut Beyde aynı mealdeki mesajları Anadolu'ya gönderdi mi? Bilginiz var mı?

ALİ KEMAL - Elbette... Yerel direnişçilerle onları örgütleyen ordu mensuplarına bunu çok kesin bir dille bildirirken, milli hareket ve teşekküllerin devamını engelleyecek her türlü eylemlilikten uzak durmalarım, aksi takdirde çok sert cezalandırılacaklarını, bildirdi...

DAMAT FERİT - Güzel... Peki, asıl sorunun başı olan Mustafa Kemal'e geri dönmesi, aksi halde, yakalanacağı konusunda yeni bir çağrı yapıldı mı? Samsun, Havza arasında mekik dokuyormuş. Biz adamı çetecileri engellesin diye bölgeye gönderiyoruz, ama o, çetecilerin elini güçlendirmekle meşgulmüş.

ALİ KEMAL - Takdir edersiniz ki halk ve üst düzey yöneticilerimiz, birçok cephede tarihi başarı kazanmış olan Mustafa Kemal Paşaya hayran. Görevinin bittiği ve geri dönmesi yolundaki çağrılarımıza cevap dahi vermiyor. Üstelik İngiliz istihbaratına göre Ruslarla da görüşmelerde bulunuyormuş ki, kanımca oradaki üç beş çeteci çapulcuyla vardığı anlaşmadan çok daha önemli. Bu ittifak, onun elini çokça güçlendirebilir. Erzurum'da yapacakları kongrenin hazırlıkları ise, neredeyse tamamlanmış...

DAMAT FERİT -*(Sert)* Ne güzel değil mi? Sanki sadrazam olan ben değilim de o...Vatanı bölmeye çalışansa ben... Artık durdurun şu adamın faaliyetlerini... Ne yapın edin, durdurun... Aldığınız vazifenin hakkını verin...

ALİ KEMAL - Bağışlayın efendim...

DAMAT FERİT -*(Kendi kendine)* Bir de Şeyhülislama danışsak? Onun dinsel gücüyle, yerinden bile kalkmadan çıkaracağı birkaç fermanla halledebiliriz bu işi... Dünyada mekân, ahirette iman demişler... Az daha dur bakalım... Az daha...

(Işık)

(M. **Kemal, oturmuş sigarasını içerken, kapı çalınır.)**

HALİT - *(Kapıyı çalar)* Paşam, Osman Ağa ve adamları geldiler.

M.KEMAL - Bekletme. Al içeri. *(Girerler)*

M. KEMAL - *(Paşa, sandalyesinden doğmlur.)Hoş* geldin Osman Ağa, buyur...

OSMAN- Hoş bulduk Paşam...

M. KEMAL - Harika yerler buraları Osman Ağa... Cennet... Cennet...

OSMAN - Öyledir Paşam... Bir de özgür kalırsa, cennet o zamandır bize...

M. KEMAL - Umudumuzu yitirmeyeceğiz, her şey yeni başlıyor... Hem güzel, hem de şifalı buralar. Neredeyse iki büklüm geldim, sancıdan duramıyordum ama bu havzanın suları neredeyse ab-ı hayat gibi geldi...

OSMAN - Şifalıdır Paşam... Her derde iyi gelir... Sıkıntınız neydi?

M. KEMAL - Böbrekler... Hani hain bir elin, döşüne hançer sokması gibi; durup dururken, hiç beklemediğin bir anda sinsi ve acımasız bir sancıdır ki sorma gitsin...

OSMAN - Umarım yaran olmuştur...

M. KEMAL - Hem de nasıl... Yeniden doğmuş gibiyim... Dün, çocuklar gibi uyuyup kalmışım... Ağrısız, tasasız...

OSMAN - Yorgun düşmüşsünüzdür Paşam, az daha istirahat buyursaydınız...

M. KEMAL - Durmak zamanı değil Osman Ağa... *(Elinden tutarak yanındaki sandalyeye oturtur)* ordularımızı dağıttılar, kumandanları askersiz bıraktılar. *(Osman 'in adamlarını işaret ederek)* Artık bundan sonra bizim askerlerimiz, bu yiğitler olacak! Sigara içer misin? *(Gümüş tabakasından ikram eder)* Silahlarını bırakmayan ordu mensuplarıyla, sizler gibi yerel direnişçiler beraber, aklıselim ve kararlı davranarak direneceğiz...

OSMAN - *(Adamlarına)* Haydi uşaklar, siz dışarıda bekleyin...

M. KEMAL - *(Emir erine)* Halit, al bu arkadaşları istirahat ettir, çorba versinler onlara, yorgunlardır. Bize de kahve getir...*(Çıkarlar)* Osman Ağa; çok sancılı günler yaşıyoruz, ancak ümitsiz değilim... Senin hakkında önceden bütün gerekli bilgiyi aldıktan sonra buraya çağırttım. Birazda seni dinleyelim. Yorgunluk verdikse de kusurumuza bakma...

OSMAN - Aman Paşam, kusur ne demek... Nereye, ne şekilde emrederseniz; askeriniz olan ben ve adamlarım oradadır.

M. KEMAL - Sağ olasın Osman Ağa... Bunu söylediğin iyi oldu çünkü artık el ele çalışacağız ve seni biraz daha yoracağız...

OSMAN - Sizinle olduktan sonra yorulmak ne demek, biz buraya ölmeye geldik...

M. KEMAL - Bağlılığın için sağ ol... Yapacak bunca işimiz varken, bırakalım şimdi ölümü... Pontus belasına karşın çabalarını işittik ama bir de sen anlatıver...

OSMAN - Size ayrıntısıyla anlatmışlardır genel durumu. Devlet içinde devlet olmak isterler. Türk ve Müslüman köyleri yıkıp, talan ettiler... En kötüsü de, tüm bunlar yaşanırken İstanbul hükümetiyle jandarması ve İngiliz dostları, bu

Pontuscu çeteleri korudular. Ben ve gönüllü Laz uşakları; Giresun ve çevresinin Türk yurdu olarak kalması için çarpıştık... Evet, bazen sertleştiğim oldu, ne yalan söyleyeyim, onlar üç yaptıysa, ben beş olarak karşılığını verdim. Lakin onların anladığı dilden konuşmasaydım şu an karşınızda duramazdım...

M. KEMAL - İşittik; elin ağır, sabrın azmış. Yöntemini onaylamam mümkün değil ama...

OSMAN - Halen direniyoruz işin aslı... İstanbul kellemize ödül koydu varsın koysun, ölümden öte köy yok... Aylardır ne eşimi ne de çocukları gördüm... Adamlarımda hep öyle; hepsi sıla ve hısım hasreti çeker... Yanlış anlama, şikâyetten değil... Böyle yaşamaktansa...

M. KEMAL - Peki, şimdi bölgede durum nasıl sence? \

OSMAN - Saldırılar ve tuzaklar artarak devam ediyor. Vali Galip ve Eşraf; biraz korkularından benim için affı şahane çıkarmışlar lakin güvenip kente inemedim, her yan kahpelik kokuyor...

M. KEMAL - Ona da bakarız... Çok genç yaşta başlamışsın vatan savunmasına!

OSMAN -- Biz toprağımızı namus biliriz...

M. KEMAL -Ebette... Geçmişin, yolunu aydınlatıyor... Memleketimizi tek bir düşman kalmayıncaya kadar savunacağız. Karadeniz şehir ve köyleri senin koruman altında olsa?

OSMAN - Aman Paşam...

M. KEMAL- Dinle... Çeteciliğe son vereceksin. Eğitimli subayları yanına vereceğim;

derhal bir alay kuracağız. Çete taktiğinden de, başıboş hareketlerden de kaçınacaksın, sivillere ilişmek yok. Yanındaki adamlarından sen sorumlusun. Uğursuz, çapulcu istemiyorum.

OSMAN - Emirleriniz harfiyen yerine getirilecektir Paşam...

M. KEMAL - Tek kurtuluşumuz sonuna kadar savaşmakta, kimin elinden ne geliyorsa onu yapacak. Pontus belasının bertarafım, senin tecrübeli ellerine bırakıyorum. Her an yanında olacağım...

OSMAN - Seni utandırmam Paşam... Yüzünü ağartacağıma emin olabilirsin...

M. KEMAL - Buna inanmasam, seni çağırmazdım. Ben, Vali ve kumandanla

görüşeceğim. Belediyede Başkanlığı görevini sürdürmende bence bir sakınca yok, o makama tekrar oturmam istiyorum...

OSMAN - *(Gülerek)* Olmuş bilin Paşam, siz arkamızda olduktan sonra...

M. KEMAL - Mademki şehrin Türk halkı seninle beraber, hiç vakit kaybetmeden teşkilatını kur. Git ve işlerin başına geç. Şehir senin ve taburunun gözetimi altında olsun. Sen dağlara kaçıp saklanacağına, Pontuscularla Rumlar kaçsın. Onlar bir kez kanunsuzluğa sapsın, eşkıyalık etsin, gereği yapılır.

OSMAN - Artık saklanmamıza gerek kalmadı. Evvel Allah, görevimizi layıkıyla yaparız. Kimsenin taşkınlık yapmasına izin vermem...

(Emir eri Halit kahvelerle girer)

HALİT - Buyurun Paşam, Osman Ağam buyur...

\ OSMAN-Sağol...

M. KEMAL - Osman Ağa'nın adamlarını ağırladınız mı?

HALİT - Evet Paşam, komutanlarımız ve asker arkadaşlarımızla dertleşiyorlar...

M. KEMAL - Sorun yok yani çocuk...

HALİT - Yok Paşam... Efendim, beklediğiniz Rus heyeti, Miralay Budyenni başkanlığında Karargâhımıza gelmiştir, haber vermemi istemiştiniz.

M. KEMAL - Biraz beklesinler... Durum bu Osman Ağa... Hata yapma lüksümüz yok. Artık sadece kendimiz için yedi düvele karşın savaşacağız. Ya var olacağız, ya ı da ilelebet yok... Yolumuz uzun ancak, sonu aydınlıktır. Yolun açık olsun...

OSMAN - Hepimizin Paşam... Hepimizin...

aşık)

(Damat Ferit'in Makamı)

DAMAT FERİT - *(Sıkıntılı)* Basiretsiz herifler... İstanbul Meclisi derhal kapatılacak... Bu adamların yaptıklarına artık siyaseten cevap veremiyoruz. Bu ne hırstır Mustafa Kemal? Adamı hükümete almadık, o da ben yeni bir hükümet kuranm dedi... Halkı yanına aldı, çeteciler emrinde, Ruslar bir an olsun boş bırakmıyorlar, Şeyh-ül-İslam Efendi, nasıl bir çare yaratmalı. Durum böyle cereyan ederse; ne saltanat, ne de din kalır haberin ola...

ŞEYHÜLİSLAM - Halk dinine düşkündür Paşa; tasalanma sen. Kimin haddine; padişah ve halife efendimize baş kaldırmak. Hadi burada dünyalıklarını yaptılar; peki

bu gafiller, ahret azabında hiç korkmaz mı, mezarlarında dört dönmezler mi hiç? Köylüyü, Mustafa Kemal ve Anadolu hareketi karşısında uyarmak ve bertaraf etmesi için, acımasız bir fetva yayınlamanın vakti gelmiştir. Çerkez Anzavuru da, paşalığa terfi ettirmeniz çok olumlu bir gelişme... Çok iş görecektir...

DAMAT FERİT - Elbette... Derhal halkın anlayacağı dilde bir metin kaleme almalısın. Bütün cami, mescit gibi yerlerde de hutbe olarak okutulmasını sağla, ne kadar ağır olabiliyorsa olsun... *(Kendi kendine)* Devletine rahatça karşı geldin hadi bakalım dinini de reddet de görelim... Ben de çok güvendiğin halkı sana karşı kışkırtmazsam... Anadolu'nun dört bir yanına, din elden gidiyor diye isyanlar başlatacak adamlarımızı göndermeliyiz.

ŞEYHÜLİSLAM - Yayınlayacağım fetvada; Kuvay-ı Milliye'yi, eşkıya kuvvetleri olarak adlandıracağım. Bunları, sultana karşı başkaldıranlar, çapulcular olarak | niteleyip; görüldükleri yerde öldürülmelerinin dinimizce caiz olduğunu belirteceğim. Bu şer güçlerinin, padişahımızın sadık tebaasına zulüm ve işkence edip, mallarına el koyma çabasında olduklarını, günahsız İnsanları katledeceklerini, memleketi yaratacakları nifakla parçalanmaya sürükleyeceklerini bildireceğim.

DAMAT FERİT - İsabet olur... Padişahın mülkünde bulunan bütün Müslümanların; Sultan Vahdettin Han Hazretlerinin etrafında toplanıp bu eşkıyayla savaşmasını; bu savaştan kaçan, çekinen, firar edenlerin; ne bu dünyada, ne de ahrette gün yüzü görmeyeceğini önemle belirt. Bu savaşta kalanların gazi, ölenlerin şehit olacağım bilhassa hatırlat... Ödülümüzün de, cezamızın da sınırı olmayacaktır.

ŞEYHÜLİSLAM - Paşam, söylediklerini kaleme almak, mühürlemek kolay da, peki Bunları Anadolu'ya nasıl duyuracağız ve yayacağız...

, DAMAT FERİT - O en kolay mesele Şeyhülislam efendi... İngiliz ve Yunan uçakları Halifenin bu kutsal mesajını Anadolu'nun her karış toprağına ulaştıracaklardır. Şüpheniz olmasın... Ha, bu arada bazı dostlarımızın gayretiyle kurulan Teali-i İslam adlı hocalardan kurulu demeğimizin, tek çabası, Müslümanlığın yükselmesidir. Bu derneğin senden bir isteği de, Yunan ordusunun, hilafet ordusu sayılmasının durumu daha da kolaylaştıracağıdır... Bu da aklınızda bulunsun... **(Işık) (Budyenni ve M. kemal Paşa sohbet eder)**

BUDYENNİ - *(Gösterişli, pala bıyıkh)'Bo\şev\k* Rusya'nın Sayın Başkanı; Vladimir İlyiç Lenin, bizim için de tehlike arz eden Batılı düşmanlarımızın ya da, onların örgütlediği karşı devrimci güçlerle yaptığınız bu onurlu, anti-emperyalist savaşta muzaffer olacağınızdan kesinlikle emin. Size; bu mücadelenizde her türlü destekle yanınızda yer alacağımızı bildirmemi istediler...

M. KEMAL - *(Kendi kendine)* Lenin'in bir müttefik aradığı ortada... *(Budyenni 'ne)* Bu sıcak ilginiz için teşekkür ederim. Ben de, kendim ve ulusum adına, gerçekleştirmiş olduğunuz ihtilalin bölgemiz ve topraklarınız için hayırlı ve devamlı olmasını isterim. Dostane komşuluk ilişkiler her iki toplumun da çıkarma olacaktır.

BUDYENNİ - Komşuluk dışında, benimde bir parçam bu topraklardan General hazretleri...

M. KEMAL - Pek anlamadım, nasıl yani?

BUDYENNİ - Doğu orduları Generali olan babamın; Türk-Rus savaşları sırasında, Anadolu'da yaptığı savaş sırasında görüp, çok beğendiği ve alıp getirdiği bir Kürt kızıyla evliliğinden ben dünyaya gelmişim... Akraba sayılırız sizlerle... Büyük sempati beslememin bir sebebi de budur.

>

M. KEMAL - Ziyadesiyle memnun oldum...

BUDYENNİ -Neyse, bu kişisel bir durum. Her türlü silah ve para yardımı talebiniz, Sosyalist Sovyetler tarafından ivedilikle yerine getirilecektir...

M. KEMAL - Bizim kimseden bir talebimiz olmadı henüz... Büyük ve köklü bir imparatorluğun küllerinden inatla, inaçla yeni bir oluşuma gitme çabasındayız ve yolun başındayken yeni esaretler istemiyoruz...

BUDYENNİ - Bizler de, alabildiğine köklü, soylu bir Çarlık geleneğini allaşa ederek bugün dim dik karşınızda durabiliyor ve Sosyalist Rusya'nın yardım

çağrısına kulak vermenizi istiyoruz. Ama takdir edersiniz ki, yeni bir devlet kurmak için, sadece iman ve inat yetmez...

M. KEMAL - *(Alaycı)* Ben sadece imanımız var demedim... Başka bir dünyanın var olabileceği inancını bütün ulusumuza aşılamaya çalıştığımızdan bahsetmek istedim. Önce, savaşlardan yorgun ve milyonlarca kayıp vererek çıkmış bir ulusun, ayağa kalkmasını sağlamaya çalışıyoruz.

BUDYENNİ - *(Alaycı)* Hangi kaynakla ve de güçle? M.

KEMAL - *(Sert)* İşte bu yüzden önce inanç ve inatla...

BUDYENNİ - *(Keser)* Zaman kaybet...

M. KEMAL - Sözümü bitirmemiştim... Yeni ve çetin bir yola çıktığımızın farkındayız... Ve de kaynaklarımızın kıt olduğunun da... Ancak, sizden ve iktidarınızdan daha çok tanıyoruz halkımızı ve önce neye ihtiyacımızın

olduğunu biliyoruz... Aynı kimlik altında yepyeni bir devlet kuracağız, Bağımsız ve sonsuza kadar özgür...

BUDYENNİ - Yanlış anlaşıldıysam özür dilerim... Aynı yaşanmışlıktan geçmiş bir ulusun komutanı olarak tecrübelerim beni böyle konuşmaya itti... Süreci ve gereklerini iyi biliyoruz.

M. KEMAL - Tecrübe Miralayım, insanın hatalarının toplamıdır. Artık bizim hata yapma lüksümüz ve de zamanımız yok... En büyük savaşlarda da bulunduk, en büyük yokluklarda da...

BUDYENNİ - *(Sakin)* Anadolu halkının özverisini biliriz.

M. KEMAL - Hep birlikte zor günler geçiriyoruz... Ortak düşmanlarımızı alt etmiş, güçlü bir komşumuzun olduğunu bilmek bize de güç ve kararlılık veriyor...

BUDYENNİ - iltifatınız için teşekkürler... Ortak düşmanlarımızın, ihtimal vermesek de sizi yenip, bizlerle sınır olmasından ürküyor; bu anti-emperyalist savaşınızda yanınızda olmak istiyoruz

M. KEMAL - Evet Miralayım; yaşanan günlerin çok parlak olmadığının farkındayım. Ama bu ulusal savaşımızda bizi, umduğunuzdan çok daha kuvvetli göreceksiniz...

BUDYENNİ - Merakımı bağışlayın; kazanacağınızdan emin olduğumuz bu savaş sonrası, yeni kuracağınız devlet için nasıl bir rejim düşünüyorsunuz?

M. KEMAL - *(Düşünceli ama rahat)* Şu an bunu söylemek için erken, şu da bir gerçek ki, herhangi bir coğrafyadaki ulusal sorunun çözümü, o toplumu öteden beri var etmiş olan tarihsel, ekonomik, kültürel değerlerinin istikametinde bir gelişmişlikle ama kendisinde var olan özelliklerden uzaklaşmadan olmalı. Lakin Sovyet sistemine çok uzak olmaya biliriz...

BUDYENNİ - Yani, Bolşevizm'i içinde barındıran bir Cumhuriyet, öyle mi generalim?

M. KEMAL - Sanayi ve de tarımda kolektif yapıya gitmek. Ayrıca, ülkenin kültürel gelişimine katkıda bulunacak bir sistem; yeni kurulacak Cumhuriyetimizi ileri taşıyacaktır...

BUDYENNİ - Yanlış anlamadıysam; Sosyalist bir anlayışta söylediklerinizi mümkün olabilir.

M. KEMAL - Henüz kazanılmamış bir iktidarın, şeklini konuşmak abesle iştikal değil midir? BUDYENNİ - Peki ya hedef?

M. KEMAL - Sayın miralayım; hedefsiz ve de ilkesiz olduğumuzu nereden çıkartıyorsunuz? Yüzlerce yıllık alışkanlıkları, gelenekleri olan bir ulustan bahsediyoruz...

BUDYENNİ - İtilaf devletlerinin topraklarınız üzerinde kurmayı tasarladıkları; Kürt ve Ermeni devletleri projesinden haberiniz vardır umarını? Ve inanın, Bolşevik Rusya, en az sizin kadar rahatsız olacaktır bu kukla devletçiklerden...

M. KEMAL - Ermeni ve Hınçak komitelerinin topraklarımızda yürütmek istedikleri sinsi planı ve neyin kundakçıları olduklarını biliyoruz. Gereken cevabın verileceğinden endişeniz olmasın... Bunu da önce kendimiz için yapacağız, yarınlarımız için...

BUDYENNİ - Sayın generalim; dışarıdan ve içeriden düşmanlarla böylesine çepeçevre sarılmışken, neden yardım dileğimizi geri çeviriyorsunuz? Söylediğim gibi bu gelişmeler bizim içinde tehlike, özellikle Sovyetlerin kurulmasına ayak direten Ermeni'lere asla pirim verme niyetinde olmadığımızı bilmenizi isterim...

M. KEMAL - Elbette, bir şart öne sürmeden yapacağınız önerilere açığız. Lakin yeni bir esaretin kollarına düşmek istemiyoruz... Aynı inançta olmasak da, aynı düşmanlara sahibiz.

BUDYENNİ - İsteğimiz, sizin için de en doğru yoldur. Zira toplumsal ve ulusal

farkları, baskılan ortadan kaldırmak ve topraklarınızda var olan emik gruplara gerçek bir adalet duygusuyla yaklaşabilmek için, Sosyalizmi ilke edinmeli ve bu gerçeklikte yol almalısınız...

M. KEMAL - Bakın yine aynı şeyi yapıyor ve yardımınız karşısında bize bir sistem dayatıyorsunuz... İnatla, yardım ederiz ama şartımız bu diyorsunuz...

BUDYENNİ - Kesinlikle Sovyet Rusya, bu zorlu sürecinizde askeri ve de iktisadi olarak yanınızda yer alacaktır. Fakat hükümetimizin sizden isteklerini de şart olarak değil, yaptığınız onurlu mücadelenin olması gereken sonucu olarak görün...

M. KEMAL - Neymiş o, olmazsa olmaz son?

BUDYENNİ - Padişahlık ve Hilafeti yıkarak; gerçek ve top yekûn temsile, Sosyalizme inanmış bir iktidarı şekillendireceğinize dair güvence verirseniz, birlikteliğimiz çok daha sıcak ve doğru temellerde bir yoldaşlıkla olacaktır...

M. KEMAL - Aziz miralayım! Bizden yapmamızı istediğiniz hususlar; düşündüğünüz ve konuştuğunuz kadar kolay hallolacak işler değil... Yüzyıllardır devam ettirdikleri alışkanlıklarını bir yaşam biçimi haline getirmiş insanlardan bahsediyoruz, duruma sınıfsal bakanlardan değil...

BUDYENNİ - Ama biz yapabildik. Ne din, ne de Çar var artık ve ikisi de Rusya için kemikleşmiş gerçeklerdi, yıktık...

M. KEMAL - Evet, padişahlık müessesi, esasen zayıflamış ve yıkılmak üzeredir. Ama hilafet için daha sabırlı ve dikkatli olmak gerekmektedir zira yakın coğrafyada koskoca bir İslam âlemi var ve de bizim kutsal sorumluluklarımız... Sosyalizmi ilan etmek şu gün için imkânsızdır, ne halk ne de kadrolar bunun için hazır değil...

BUDYENNİ - Ne kadar yaman bir siyasetçi olduğunuz dostlarınız ve düşmanlarınız tarafından hep anlatılmıştı... Buna yakından tanık olmaktan mutlu oldum... Dediğiniz gibi olsun...

M. KEMAL - Zaferden sonra şartlarımızı daha sakin ve rahat bir ruh haleti içinde değerlendirebiliriz, şimdi değil...

BUDYENNİ - Sovyet Rusya'ya inanmayan ve iktidarı için tehlike arz eden karşı

devrimci bu güçlerle yapacağınız onurlu savaşınızda; Bolşevik Rusya, ekonomik ve askeri yardımı ile yanınızda yer alacaktır... Bunu, kendi sınırlarım emperyalist bu güçlerden korumak ve de kararlı, devrimci bir liderin ülkesiyle komşu olmak için *y apacaktıı.(Selamlar)*

M. KEMAL - Bunu, ulusal kavgamız adına kabul etmekte hiçbir sakınca görmem... Dost ve müttefik iki bağımsız ülke olarak ilelebet yaşamak dileğiyle... *(Tokalaşıp, sarılırlar)*

(Işık)

(Sahnenin diğer köşesi, önce koşan at nallarının sesleri ve Osman Ağa'nın bir kaya üstünde sesi duyulur)

OSMAN - Uşaklar, kavga ve silah arkadaşlarım! Bundan gayrı hepimiz, Mustafa Kemal Paşanın askerleriyiz... Bu ne demek? Gerekirse yedi düvelle yeniden dövüşeceğiz demek. Ama ilk önce yarın sabah şafakla birlikte Giresun'a girip; memleketimizi kurtaracağız.

ZIPKALILAR - Yaşa, hür ol...

OSMAN - Bu, Paşamın bizden ilk ciddi isteğidir. Pontus ve Rum kırmaları, Giresun'u Yunan şehri sanıyorlar. Hepinizin bildiği gibi Taş mektebinin gönderine dün Yunan bayrağı çekmişler.

ZIPKALILAR - Yuhh... Kahrolsunlar... Hesabını sorarız...

OSMAN - İlk önce onu indireceğiz Paşam, topraklarınızı bir daha bırakıp gitmeyin dedi. Şehirde kalıp sonuna kadar savaşacağız. İşgaller devam ediyor lakin direnenlerde her yerde. M. Kemal Paşa, bütün millici güçleri bir çatı altında toplamak için çalışıyor. Artık onun askeriyiz, sadece Giresun için değil, bütün ülke için dövüşeceğiz.

ZIPKALILAR - Bütün düşmanlarımıza ölüm... Silahımızla dar edeceğiz Anadolu'yu gavurlara. Yarın ola, hayrola...

OSMAN - Şimdi gidip atlarınızla ilgilenip, eksiğinizi giderin. Nöbetçi değiştirerek, güzelce dinlenin. Güneşin ilk ışıklarıyla kente gireceğiz, dostlarımız bizi karşılayacak *(Sağ dizini ovuşturarak)* Hadi uşaklar dağılın, gece kulağınız bende olsun...

Bir yere uzanır, ama uykusu gelmez, kalkar. Tabakasından bir sigara yakar, düşünceli dolaşır...

OSMAN - Balkanlarda koca Osmanlı ordusunun milyonlarca askerinden biriydim, küçük bir fedai... Ya şimdi... Hey koca Mustafa Kemal Paşa; bütün Karadeniz'i benim maharetli ellerime bıraktı. Pontus belasını sen bertaraf et dedi

bana, Osman Ağa, bitir bu iş dedi, reisliği de al, bölük kur, kumandanı ol ama yanlış yapma dedi, bana dedi başkasına değil... Elbette Paşam, artık attığım her adımda senin mavi; güneş kadar sıcak bakışların yolumu aydınlatacak... Gücümü senden alacağım artık, millet yolunda aldığım bu kutsal görevde yüzünü kara çıkarmayacağım.

(Yatmaya çalışır. Yıldızlı bir gece, cırcır böceği sesleri. Ancak uyuyamaz dönüp durur. Lokal ışıkla aydınlatılan karısı ve M. Kemali görür; düş sahnesi... Panaz Hanım repliğinden önce yöresel, ağıtsı bir türkü söyleyebilir)

PANAZ HANIM - Daha ne kadar sürecek bu gurbetlik Osman Ağa, daha ne kadar?

OSMAN - *(Sisler içinde)* Yarın kente giriyorum, bir daha da ölmeden ayrılmam... İsmail'im, Mustafa'm nasıl, sen nasılsın kadınım?

PANAZ HANIM- Tek eksiğimiz, tasamız sensin... Üzülürüz hepimiz, silah elde dağ bayır cephe gezersin ama ne diye, kimin için? Arkandan neler etmekteler... Ne hainliğin kaldı ne de hırsızlığın...

OSMAN - Hiç birine inanma sakın... Ne katilim ne de hırsız... Hepsi hesap verecek... Yarın kente girince... Yarın kente girince... (Işık)

M. KEMAL - Bütün Karadeniz, senin hünerli ellerine emanet Osman Ağa... Çok zor günler yaşıyoruz... Ordularımız dağıtıldı, kumandanlar askersiz. Artık senin uşaklar bizim askerimiz, sen de kumandanları olacaksın... Savaşacağız... Tek bir düşman kalmayıncaya dek... Tek bir düşman kalmayıncaya dek... Yarın kentini al... Yarın... Yarın...

OSMAN - *(Kıvranır, kan ter içinde)* Yarın Paşam... Kente girer girmez... Yarın...

(Gün ışımaktadır, horoz sesleriyle kaptan yanaşır)

KAPTAN - *(Sessiz ve saygıyla)* Ağam... Ağaaam... Vakittir...

OSMAN - *(Elinde silah)* Kimdir o? Kimsin diyorum... Sen miydin Kaptan?

KAPTAN - Benim Ağam telaş etme... Uşaklar hazır seni bekleriz...

OSMAN - *(Terini silerek)* Kalktım... Gelecek güzel günlerin düşüne dalmışım... Sabaha kadar dönendim durdum... Kaptan senden bir isteğim var...

KAPTAN - Emret Ağam!

OSMAN - Birazdan, kentimizi bir daha geri vermemek üzere gireceğiz. Olmaz ya, hani bir kahpe, önümüze çıkıp bize kurşun sıkar, ya da bakarsın kör bir

kurşuna denk gelirsek, karım ve çocuklar sana emanet...

KAPTAN - Yaşlanıyor musun Ağam... Eskiden böyle demezdin... Sana bir şey olmaz tasalanma, hepimizi gömersin sen...

OSMAN - Çocukların ve karımın yüzünü unuttum. Geçen gönderdiği mektup ne kadar sitem doluydu... îki satır cevap yazamadım... Hoş istesem de yazamam ya... Şu harp bittiğinde, hani sağ salim kalırsam, ilk işim bu olacak, mührümüzü kurşunla değil bir kere de kalemle basalım değil mi?

KAPTAN - Daha çok gün görürüz Ağa dayı ve de savaş... Yengem bundan gayrı da yolunu gözler.

OSMAN - Davran o vakit gidelim... Gün de bizimdir, gelecek de. Şehre, Gedik Kayadan gireceğiz *(Sigarasından çeker)* Baskın yapar gibi değil, şenliğe gelmiş gibi gireceğiz. *(Güler, geride köpek havlamaları, horoz sesleri, atların tıksırık ve nal sesleri duyulur)* Arkadaşlarım, bize şehirden karşı koyacak tek babayiğit olduğunu sanmıyorum ama şehri zaptetmeye gelen askerler gibi disiplinli olacaksınız. Kimsenin en ufak bir taşkınlığını görmeyeyim... Hepiniz ailelerinizi, sevdiklerinizi çok özlediniz biliyorum, ancak belediyedeki makamımıza geçmeden ve de ben söylemeden kimse görev yerini terk etmeyecek... Herkesler bilsin ki, silahlarla girdik, silah gücüyle çıkarız. Silahlarınız hiç susmasın, tüfeklerinizde ne kadar mermi varsa sıkın, boşalınca da yenilerini koyun. Gürültü yapın ki kalabalık görünelim... İlk işimiz, Taş mektebe asılan Rum ve Pontus bayraklarım indirmek ve bunu yapan bankacıyla, marangozu cezalandırmak olacak. Haydi, bismillah, Allah utandırmaya... (Yoğun nal ve kurşun sesleri)

(Işık)

(Belediye Makamı)

OSMAN - Şehrin bütün ileri gelenlerini burada görmekten mutluyum. Dileğim, kurduğunuz, Kuvay-i Milliye derneğini aktif hale getirmenizdir. Eğer burada Rum baskısı ya da başka bir bayrak altında yaşamak istemiyorsanız ki, burada oluşunuz ona işarettir, hepinizin Paşa'nın yolundan gideceğinize ulanıyorum. Şehre yeniden, onun emriyle girdik ve ben onun yoluna giren ilk Giresunlu oldum... Yalnız, bir kişi eksiğiz galiba?

SÜTLAÇ - Kimi arar gözlerin Ağa dayı?

OSMAN - Müftü neden yok? *(Bütün başlar önde, korkulu)* Nerede bu adam? Bilmez mi kendini de çağırdığımızı. Bizi mi, yoksa kendini mi adamdan saymaz?

GÜMÜŞREİSOĞLU - Lazoğlu Ali efendinin yüzü yoktur buraya gelmeye.

OSMAN - *(Adamlarına)* Tez bulup getirin onu buraya...

YUSUF AGAZADE -Gıyabında idam hükmün çıkınca, o da senin fesatçı, katil ve kanının helal olduğuna dair bir fetva çıkarıp, dört bir yana salmıştı. Kanlı canlı karşısına çıktın şimdi; o korkmasın da kim korksun?

SÜTLAÇ - Senin ölü ya da diri ele geçirilmenin sevap olacağını birçok vaazında, özel konuşmalarında yaptı. Eğer bir yerlere kaçmadıysa, alçak dostlarına sığmrnadıysa, senin gelmeni beklerken belki de ölmüştür...

KAPTAN - *(Ağaya)* Yeni duymadık bunları Ağam, ilk kez şahit olduğumuz şeyler değil... Onu bulduğum yerde tavuk gibi boğazlayacağım diye ahdetmiştin ya...

OSMAN - Katlimizi isteyenlerin hepsini öldürsem, memleketin yarısını boğazlamam gerekirdi... Küçük adamların, pis kanıyla uğraşacak zaman değil kaptan; paşama söz verdim... Yanlış yapmayacağım. Havza'daki köy imamını hatırlasana, milleti nasıl da coşturup, davayı kazanacaklarına ikna etmişti. Bir yol soralım müftü efendiye; davamıza omuz verecekse ne ala, yok yine asılmamı istiyor, şurada toplananları anlamıyorsa, ölümlerden ölüm beğensin kendine.

(Müftü Laz oğlu Ali, korkak, tırsak içeri girer)

OSMAN - *(Saygıyla ayağa kalkar)* Buyur, şöyle yanıma gel...

LAZOĞLU ALİ - *(Korkusu artarak ve zorlanarak yürüyerek)* Benn... Benn... Devleti Aliye...

OSMAN - *(Elinden tutarak)* Gel hocam, yanıma otur şöyle... Geldiğimizi duymadın galiba?

LAZOĞLU ALİ - Osman Bey... Ben dev...

OSMAN - Bırak şimdi Devlet-i Ali'ye yi, İstanbul'u filan *(Sıcak)* Nasılsın?

LAZOĞLU ALİ - *(Daha rahat ve şaşkın)* İyiyim... Seni de iyi gördüm Osman oğlum... Mektepteki Rum ve Pontus bayrağını indirmen bizi sevindirdi... Allah'ıma şükürler olsun ki, şehir halen bizim... Makamına da oturmuşsun Allah, gerisini de hayırlı kılar inşallah...

OSMAN - Sen de yardım edersen hayırlı olacak...

LAZOĞLU ALİ - Ne gelir ki elimden?

OSMAN - En iyi bildiğin iş... Padişah ve onun hükümeti, düşmanlarımız tarafından esir alınmış adeta birer kukla gibi oynatılmaktalar. Onların verdiği buyruklara uymak; ne Türklüğe, ne Müslümanlığa, ne de insanlığa sığar...

LAZOĞLU ALİ - Sen nasıl buyurursan öyledir... Benden isteğin nedir?

OSMAN - Herkesi, Anadolu'da başlayan kurtuluş savaşma katılmaya ve önderlerinin buyruklarına uymaya davet edeceksin. Gerçek vatanseverliğin bu olduğunu salık veren bir fetva yazıp, camilerde de okutacaksın...

LAZOĞLU ALİ - Bu kadar mı? Bana başka...

OSMAN - Hele sen bunu bir hallet... *(Ortaya)M.* Kemal paşam Erzurum'da yapılacak kongre için delege ister; kimler uygun olur ağalar?

SÜTLAÇ - Dr. Ali Duyduk ile Mühendis İbrahim Hamdı Bey'igörevlendirelim. Bu iki aydının şehrimizi temsili münasip olur.

OSMAN - Aramızda göremiyorum?

SÜTLAÇ - İkisi de görev gereği İstanbul'dalar. Derneği kuranlarda onlardı. Kongreye daha var. İkisi de seve seve gideceklerdir.

OSMAN - Onları uygun gördüyseniz, dediğiniz gibi olsun...

(Işık)

(Erzurum Kongre Binası)

M. KEMAL - Saray; askerlik görevimden beni her an ala bilir, (kırgın) III. Ordu eski Müfettişi Mirliva Mustafa Kemal Paşa; amirlerinin iyi niyetleriyle askerlik görevinden azledilmiştir. Yönelmiş olduğu bu yanlış yoldan ayrılarak, iyi niyet düşüncelerimizi zedelemeden İstanbul'a dönmesi için falan, filan diye başlayan bir telgrafı şu günlerde gönderirlerse, Erzurum'da yapacağımız bu kongremiz başlamadan biter.

RAUF BEY - Siz istifa etseniz paşam? Saray harekete geçmeden, onların önünü kezseniz. Yoksa İstanbul'dan, Erzurum'a uzanan telgraf telleri kara haber getirecek. Padişah ve Damat Ferit; bugüne kadarki bütün başarılarınızı yok sayarak bir hiç olarak halkının karşısına çıkarmak isteyecekler sizi. Bugün Devlet-i Ali'yenin bütün memurları; Anadolu insanı önünüzde el pençe; ya yarın? İstifa etki Paşam, gücünü kıramasınlar...

M. KEMAL - Ama sivil kalırsak da her şey biter Rauf Bey... Devlet makam ve rütbesinin başka bir değeri vardır... Anadolu'da ki mücadele, askeri bir mücadele olacak, burada emir verebilmek, sevk ve idare için resmi salahiyet gerekecek. Ya istifa ettikten sonra; sarayın emriyle Kazım Karabekir Paşa bizi tevkif ederek İstanbul'a yollamak isterse, sonuçta o da bir emir kulu...

RAUF BEY - Evet ama Karabekir Paşa sizi Selanik'ten beri tanır ve size inancı tamdır. Hem sizi Şişli'de ki evinizde ziyaret ederek; artık buralarda yapacak bir iş kalmadı, Anadolu'ya geç, yanıma gel diyen kendisi değil miydi?

M. KEMAL - O vakit şartlar onu gerektiriyordu. Padişah şimdi ona, M. Kemal'i ordudan attım, rütbe ve nişanlarını aldım, artık resmi bir görevi kalmadı, onu derhal tevkif edip İstanbul'a göndermenizi emrediyorum derse, paşanın direnme şansı yok...

(Halit, telaşla girer)

HALİT - Paşam rahatsız ediyorum ancak, İstanbul; Saray-ı Hümayun Telgrafhanesinden sizi makine başına bekliyorlar...

(Damat Ferit lokal ışıkta, telgraf maniple sesleri arasında)

DAMAT FERİT - Padişahımız efendimiz hazretlerinin selam-ı şahanelerim tebliğ eder; Muhabbet ve itimad-ı hümayunlarını bildiririm...

M. KEMAL - Teşekkür ederim Damat Ferit Paşam; arzunuzu öğrenebilir miyim?

DAMAT FERİT - Her zaman ki gibi aceleci davranıyorsunuz Paşa... Padişah hazretleri efendimiz, sizi derhal İstanbul'da görmek istemektedirler. Elbette ki daha büyük işler ve mevkiler için, sizi beklediğini bildirmemi istediler...

M. KEMAL - Bana verilmiş hiçbir görevden kaçmadığımı, aksine milletime

yararlı olabileceğim her türlü görevi memnuniyetle kabul edeceğimi zatı şahanelerine defalarca iletmiştim. Lakin artık milletimin bana verdiği görevlerle iş yapıyorum.

DAMAT FERİT - Sinirleriniz yıpranmış sizin. Hiç olmazsa Erzurum'dan ayrılın; Anadolu'da dilediğiniz yerde, tebdil-i hava alın, dinlenin biraz... En azından yeni bir görevlendirme yapılana kadar.

M. KEMAL - Ferit Paşa anlamamakta direniyorsa, daha fazla zamandan kaybetmenin gereği yok... Erzurum'dan bir adım uzaklaşmayacağımı üzülerek belirtmek istiyorum... Kongre hazırlıklarımızı bitirdik, şimdi delegelerimizi bekliyoruz...

DAMAT FERİT - *(Sinirli)* Siz oraya hangi görevle tayin edildiğinizi unutmuşsunuz... Padişah efendimiz; sizi kırmadan, incitmeden var olan

görevinizi yerine getirmenizi, aksi takdirde İstanbul'a dönmenizi istemekle beni görevli kıldı. Anlamamakta direten sizsiniz. Bir asker gibi davranın ve de almış olduğunuz salahiyeti, şahsınız adına kullanmaktan vazgeçiniz. Ayrıca, ben size bir ricada bulunmuyor, padişah efendimiz adına emrediyorum...

M. KEMAL - Niyetinizi biliyorum... Verdiğiniz resmi sıfat ve salahiyetten arındığımı, yalnız milletimin civanmertliğinden feyiz ve kudret alarak, vicdani vazifeme, kişisel olarak devam edeceğimden; askerlik görevinden istifa ediyorum... Artık ne sizin ne de padişah efendinizin askeriyim... Sadece ve sadece milletimin hizmetinde ve yanında yer alacağım...

DAMAT FERİT- *(Kızgın)* Kendinize yaşam şansı tanımıyorsunuz demek... Dönmeyecek misiniz?

M. KEMAL - Dönmeye niyetim yok. Girdiğimiz yolun sonundaki ışığı görmeyen bir siz kaldınız. Düşmanlarımız bile o ışıktan korkmaya başladılar. Sıra sizde...

DAMAT FERİT - Sonuçlan; sözlerin kadar ağır olacak bir yola girdin. Kurtuluşun yok artık M. Kemal... **(Lokal ışık kararır)**

RAUF BEY - *(Sakin)* Böylesi herkes için en hayırlısı...

M. KEMAL - öyle midir gerçekten Rauf? Artık ne resmi bir sıfatımız ne rütbemiz var, bunu bırak artık yerim-yurdum bile yok, tabi ki bir gelirim ve param da... Askerlik görevinden istifam bütün ülkeye, resmi makamlara hemen bildirilmiştir. Ya tamam, ya devam demek anı şimdi. Her an üzücü sonuçlarla

karşıl
asa
biliriz
.

RAU
F
BEY
-
Paşa
m
yanın
da
koca
man
bir
halk
var.
Sen
gemil
eri
yaktı
n,
köprü

leri yıktın. Geleceğin şefi artık bellidir... Görelim, kim apoletlerini, kim seni seviyor...

HALİT - Paşam müsadenle... M.

KEMAL - Gel çocuk...

HALİT - Artık bir eksiğiz Paşam, Kurmay Başkam Kazım Bey; istifanızdan hemen sonra, sizin emrinizde bu vazifeye devam edemeyeceğini söylüyor, evrakların teslimi için bekliyor. *(Çıkar)*

M. KEMAL - Gemi terk edilmeye başlandı desene. Birazdan görüşürüm kendisiyle... Gördün mü Rauf? Makam ve mertebenin kıymeti bu işte...

(Halit aceleyle tekrar girer)

HALİT -*(Telaşlı)* Kazım Karabekir Paşa geliyor, arkasında bir bölük süvari var...

M. KEMAL - Buraya kadarmış demek *(Ayağa kalkıp cama yanaşır, yoğun nal sesleri duyulur ve adım sesleriyle Kazım Paşa girer)*

K. KARABEKİR - *(Yaklaşır, biraz gerilimli bekleyiş, nizami bir asker selamı vererek)* Emredin Paşam! Milletin haklarıyla, hilafet makamını çiğnenmekten kurtarmak için yapılacak milli mücadelenin sizin gibi bir öndere ihtiyacı var. Ben ve kolordum emrinizdeyiz...(î/zw«ca *ve dostça kucaklaşırlar)*

(Işık)

(Bir kürsü, meclis havası, İbrahim Hamdı Bey konuşur)

İBRAHİM HAMDİ -Erzurum'a gelmeden önce divan başkanını, delegelerce ortak belirleneceğini düşünmüştük. Yazık ki, seçimin çok önceden yapıldığını ve etkisiz kılındığımızı üzülerek fark ettik. Askeri ve tepeden inme bir dayatmanın kesinlikle karşısında olduğumuzu üzülerek belirtmek isteriz...

M. KEMAL - Bunu da nereden çıkarıyorsunuz İbrahim Hamdi Bey?

İBRAHİM HAMDİ - Kongrenin seyrinin, şahsınız ve eski silah arkadaşlarınız tarafından tayin edildiği ortadadır. Sivil bir topluluğa; askerlik mesleğinden

ayrılmış biri olmanıza karşın, padişah yaveri giysinizle seslenmekteki amacınızın, kongreyi etkilemek olduğunu düşünüyorum

M. KEMAL - Bu konuda haklısınız, sivil olmam gerekiyor ancak bu kıyafet delegeleri etkilemek için değildi, askeri ve dayatmacı bir anlayışta olmayacağımızı göreceksiniz.

ALİ DUYDUK- Karadeniz delegeleri olarak, şayet kongre kararları da önceden tayin edilmemişse, sunduğumuz taslağın oylanmasını istiyoruz

M. KEMAL - Karadeniz delegelerinin çok hazırlıklı gelmesi takdire şayandır. Ancak, düzenli ordu ihtiyacımız gün gibi aşikârken milis kuvvetleri işaret etmeleri, mandacılığı savunmaları ve yerinden yönetim tezleri şu gün itibariyle bizi hedefimizden alı koyar, önerileri oyunuza sunuyorum değerli arkadaşlarım... Gördüğünüz üzere ezici bir çoğunlukla ret edilmiştir... Teşekkür ediyorum...

ALİ DUYDUK - *(İbrahim Hamdı'ye)* Boşuna buradayız... Her şey önceden karara alınmış. Madem bu kadar benmerkezci olacaklar, bizleri neden çağırdılar. Kendilerine yakın olanlarla yola çıksalardı ya! Tartışmadan, güle oynaya istediklerini yaparlardı.

İBRAHİM HAMDİ - Madem buradayız ve varız, muhalefete de hazır olsunlar o vakit, çünkü her istedikleri, istedikleri gibi olmayacak. Yeni bir meclis, dengeler, güçler neyin ne olacağı belli değil. Sivas'a gitmeden, tavrımızı belli etmeliyiz.

ALİ DUYDUK - Önce memleketimize sağ salim varalım hele... Bölge delegelerinin de fikir ve onaylarını alalım ve Sivas Kongresinin daha sivil olması için uğraşalım...

(Işık)

OSMAN - *(Makamında)* Bu ne demek oluyor beyler? Ben sizlere güvendiğim için Paşa'ya önermedim mi? Okumuş etmiş adamlarsınız, doğruyu görmüyor musunuz? Daha bismillah demeden muhalefet bayrağını açmak ne demek? Paşa'ya karşı olan, beni de karşısına alır... Bilirsiniz benim öfkem paşammkine benzemez...

İBRAHİM HAMDİ - Ülkeyi felâkete sürükleyen ittihat ve terakki ile ordu mensupları, Erzurum'da düşünülen sivil kongreye de damgasını vurmuştur. Başkanlığa M. Kemal'in seçilmesi ve delegelerinde böyle belirlenmesi durumu özetliyor.

ALİ DUYDUK - Oysa bunun olabileceğini düşünemezdik bile; Paşa'ya bunu kabul etmemesini rica ettik ancak kararından dönmedi, böyle bir hareketin

kendisi tarafından yönetilirse başarılı olacağını bildirmekle yetindi...

OSMAN - Şüpheniz mi var, bu hareketi başlatan o değil mi?

İBRAHI HAMDİ - Tek başına değildi ama! Öyle olsa bile, tek başına idare etmesi de gerekmiyor...

ALİ DUYDUK - Üstelik her şey buradan gördüğün gibi değil... Hem, bütün bu yaşananları sana çarpıtarak getiren kimdir, bilmek isteriz... Ayağımızın tozuyla makamına gelip seni bilgilendirelim diyoruz ama sen bizden daha çok bildiğini ima ediyorsun...

OSMAN - Ne düşündüğünü tahmin ediyorum doktor ama yanılıyorsun. Böyle düşünmeye devam edersen, yaşarken düşündüğün son şeyler olabilir... Elbette bilgim olacak.

ALİ DUYDUK - Bildiğin yanıldığına yetmez... *(İbrahim Hamdı 'ye)* Kongreye gidinceye kadar her dediğimizi yapan Osman Ağa gitmiş, bizi hiç tanımamış biri gelmiş karşımıza...

OSMAN - Asıl siz benim neler yapabileceğimi unutmuşsunuz. Bu hareketinizi ödüllendireceğimi mi sanıyordunuz. Ben sizi oraya...

ALİ DUYDUK - *(Keser)* Ben ben diyerek konuşmayı bırak artık. Sen bütün Karadeniz'in hükümdarı değilsin ve doğru dürüst okuma yazma bile bilmeyen sen, bizi yönlendiren kişi olmayacaksın... Çok şükür ki kendimiz düşünüp, konuşabiliyoruz.

OSMAN - O vakit, kendinizi ne kadar koruyabileceğinizi de düşünseniz iyi edersiniz. Kim olduğumu daha anlamadıysamz, anlatırız... Siz kendi canınızı da sevdiklerinizin canını da sevmiyorsunuz galiba?

İBRAHİM HAMDİ - Tehditlerle bir yere varamayız Osman Ağa. Olayların seyrine vakıf olmadan bizleri suçlaman ve sindirmeye çalışman hoş değil, üstelik hiç ilgileri olmadığı halde, ailelerimizi de bu işe dâhil etmen, hiç yakışı kalmıyor.

OSMAN - Ben inançlarım uğruna babamı tanımayıp cepheye koşmuşum. Sizi mi tanırım? Bakın... Şimdilik sadece dostça uyarıyorum... O ortalarda yokken neredeydiniz? Neden kendi kurtuluş planlarınız, kongreleriniz, delegeleriniz yoktu. Rota çizilmişken, fırtınaya rağmen neden kendi dümen suyunuza gidiyorsunuz? Edebinizle oturun... Son sözümdür, Paşamı anlamayıp, üzeni; daha beter üzerim... Şimdi beni yalnız bırakın... Sakın söylediklerimi kulak arkası yapmayın, hiç iyi olmaz bu...

(İbrahim Hamdi ile Dr. Ali Duyduk makamdan çıkarlar, sahneyi boydan boya geçerken)

ALİ DUYDUK - Kimseyi dinlemiyor... Tam bir derebeyi oldu... Yeni kaymakam Hüsnü Bey'i odasından dışarıya çıkartmıyormuş. Çapulcu, serseri...

İBRAHİM HAMDİ - Şuna bak yahu! Sayemizde şehre inebilen, adam yerine konan o değildi sanki. Şimdi bize yaptıklarına bak? Düne kadar Mustafa Kemal'in adını bilmezdin, ne çabuk adamı oldun? Ben Mustafa Kemal'e inanmak zorunda mıyım? Korkumdan, apoletsiz yedek subay elbisesi ve tabancayla geziyorum. Bütün ailemde huzur kalmadı.

ALİ DUYDUK - Benim durumum da hiç parlak değil İbrahim Hamdi Bey. Topalın sağ kolu, Mustafa Kaptan akrabam olur; bir kaç kez onun uyarısıyla ölümden kurtuldum... Doğuda bir ayaklanmanın üstüne salmak istedi beni...

İBRAHİM HAMDİ - *(Şaşkın)* Eee ... ?

ALİ DUYDUK - İki gün önce, tam yollara düşüyordum ki; Bulancak, Bucak Müdürü Osman Fikret: Doktor gitme, seni yolda öldürtecek. Dedi de, kalakaldım... Yok, arkadaş bu adamla uğraşamam... Limanda bekleyen Fransız ticaret gemisine sığınma talebinde bulunacağım.

İBRAHİM HAMDİ - Ben de duramam gayrı buralarda... Erzurum Kongresi'ni eleştirdiğim bir yazı yüzünden, onca insan içinde çocuk gibi azarladı beni... İstanbul'a geçebilirsem ver elini İngiltere, bu deliyle uğraşılmaz...

ALİ DUYDUK - Sence Topal'la çetesi ne yapmak niyetindeler?

İBRAHİM HAMDİ - Sivas Kongresi'ni de garantiye almaya çalışıyorlar. Topal oraya da paşanın istediği millici unsurları göndermek için uğraşıyor. İstanbul Hükümetine yakınlığı ile bilinen mutasarrıf ve kadı delege olmasın diye, müfrezesiyle birlikte Samsun'un üstüne yürümedi mi?

ALİ DUYDUK - Ama Kuvay-i Milliyecilerin bütün baskılarına ve silahlı gösterilerine karşın; Rıza Nur arkadaş, Sinop'tan seçimi kazanabildi...

İBRAHİM HAMDİ - Onu da barındırmazlar görürsün... En iyisi buralardan gitmek...

ALİ DUYDUK - Zemin, henüz muhalefete hazır değil... Halk, Paşa'ya güveniyor; parlak bir asker, zeki bir hatip oluşu da onu doğal lider yapıyor... Kalanlara Allah kolaylık versin... Bu koşullarda Paşa'yı yenebilmek güç... Ama

M. Kemal ve yandaşları böyle keskin hareket ederlerse yeni bir devlet düşüncesi de hayal.

(Işık)

OSMAN - *(Makam odasında dolaşmaktadır*) Demek Rizeli Ekşioğlu Mehmet sensin?...

EKŞİOĞLU - *(Korkuyla ayakta bekler)* Benim Ağam...

OSMAN - Çok adam vurdun mu?

EKŞİOĞLU - Saymadım...

OSMAN - Hangi cephelerde savaştın, hiç yara aldın mı?

EKŞİOĞLU - Hiç cepheye gitmedim... Kurşun yaram yoktur, sadece birkaç kama kesiği...

OSMAN - Kurşun nasıl acıtır insanın etini bilir misin? Nereden bileceksin vurulmamışsın ki hiç? Demek cepheye de gitmedin? Ama halkı için dur durak bilmeden görev yapan, cepheden cepheye gönüllü taşıyıp çarpışan, bütün Türk ve Müslüman ahali, çoluk çocuk rahat etsin diye kendini ateşe atan Osman Ağa'yı öldürmek için utanmadan yollara düştün ha?

EKŞİOĞLU - Ağam bu kahpeliği sana yapar mıyım hiç? Bak ayağına kadar gelip durumu anlattım sana... Kaymakam beni kiralık olarak tuttu... İyi de para teklif ettiler, bu paranın bir kısmı. *(Parayı masaya bırakır)* İş bitince de tamamını vereceklerdi, ancak ben yapamadım...

OSMAN - Baştan kabul ettin ama...

EKŞİOĞLU - *(Ezik)* Çoluk çocuk aç... Ne tarla var, ne de tapan... Önce paraya tamah ettim; lakin elim varmadı... Ağam bilsin istedim... Sana boynum kıldan ince... Ne eylersen güzel eylersin... Hak ettim...

OSMAN - Parayı al... Karnın doysun istiyorsan bizim uşaklara katıl... Beni vurabilir miydin bilmem ama bildirmekle doğru bir şey yaptın... Canını bağışladım. *(Dışarıya seslenir)* Kaptanım... *(Girer)* Kaymakamı kaldırın, işi kiralığa havale etmek neymiş görsün, cezasını ben vereceğim... Rizeli Ekşioğlu Mehmet'te sana emanet. Eli bizi vuracak kadar silah tutuyor ve de bunu yapacak kadar da cesur... Al ve adamlarına kat, ama gözün üstünde olsun, insan bir kez şaştı mı, doğru yolu zor bulur... *(Ekşioğlu, Osman 'm elini öper ve çıkar)*

KAPTAN - Nedir senin bu kaymakamlardan çektiğin Ağa dayı, ne zaman akıllanacaklar bunlar? Seninle uğraşmayı ne vakit bırakacaklar?

OSMAN - Bunu da soranz kaldırdığımızda... Yahu, bir de bize eşkıya diyorlar... Sen koskoca kaymakam ol, bir kiralıkla işini hallet... Sen devletsin be adam, ne işin olur böyle adamlarla?

(Bir adamı telaşla içeri girer)

ZIPKALI - Ağa dayı! Kazım Karabekir Paşa'dan telgraf var...

OSMAN -Ne demiş uşağım, ne diler Paşamız bizden?

ZIPKALI - Kars dolaylarında, Ermenilerle giriştiği mukavemette zor anlar yaşadıklarını, Giresun Gönüllü Alayları'ndan bir kaçının, bölgeye intikalini ivedilikle istiyor...

OSMAN - Duydun kaptan... En tecrübelilerden bir alay hazırlat da, Paşamızı sevindirelim... *(Zıpkahya)* Sen Paşa'ya tel çek, Osman Ağam yola çıktı geliyor de, tasalanmasın...

(Işık)

(M. **Kemal sahnenin bir yanında, Kazım Paşa diğer yanında, lokal ışıkta, telgraf maniplesi arasında karşılıklı konuşurlar)**

M. KEMAL - Kars'ta, Ermeni ve İngilizlere karşı almış olduğunuz bu önemli basandan dolayı, şahsınızda bütün askerlerimizi kutlarım Karabekir Paşa. Güç kattınız...

K. KARABEKİR - İlgi ve takdirinize sonsuz teşekkürler Paşam. Vazifemizi yerine getirdik... Lakin Osman Ağa ve Giresun Gönüllü Alayları yardımımıza yetişmeseydi, işimiz çok zora girecekti. Yaklaşık dört ay, benim emir ve komutamda büyük basan sağlamışlardır...

M. KEMAL - Ben de benzer bir konuda görüşünüzü alacaktım Sayın Karabekir Paşa...

K.KARABEKİR - Emredin Paşam...

M. KEMAL - Bir rica... Akıl danışma diyelim... Saltanat ve hilafet taraftarları

hiç usanmadan yurdun dört bir yanında isyanlar çıkarıyorlar. Acaba, İnanç ve iradesine güvenebileceğimiz, disiplinli ve yurdun herhangi bir bölgesinde çıkabilecek ayaklanma ve isyana anında müdahale edebilecek öncü ve vurucu güç ayarlaya bilir misiniz?

K.KARABEKİR -Aklıma Çerkez Ethem'den aynlan ve savaş taktiklerini iyi bilen bir kuvvet geliyor... Oldukça da tecrübeliler...

M. KEMAL - Ben, bize daha bağlı durabilecek, eylemliliklerini bildiğimiz ve ordu disipline girmeye hazır bir kuvvetten söz ediyorum...

K. KARABEKİR - Benim emrimde olanlardan bir kuvvet teşkil ettireyim hemen...

M. KEMAL - Siz zor bir bölgede görev yapıyorsunuz, askerinizi eksiltmeyin. Aslında, biraz önce övgüyle bahsettiğiniz, Osman Ağa ve Laz uşaklarından

oluşan bir alayın sizce de uygun olup olmayacağını soracaktım... Gözü pek bir adam, lakin bu iş için uygun olur mu?

K. KARABEKİR - Şahsi fikrimi soruyorsanız, buna katiyen onay vermem Kemal Paşam... Osman Ağa'nın buradan ayrılışı, bölgede tutunmaya çalışan Rum çetecilerle, onların destekçilerini fazlasıyla güçlendirir. Osman Ağa'nın bölgeden ayrılmasıyla, Karadeniz yeniden ve telafisi mümkün olmayacak şekilde karışabilir...

M. KEMAL - Osman Ağa; Karadenizde, Pontus ve Rum sorununu büyük bir ustalıkla halletmiştir ve verilen başka görevleri de layıkıyla ifa etmiştir. Adamlarının sağlamlığı, cesaretleri ve iş bitiricilikleri malum... Benim ve de İsmet Paşa'nm gönlünden geçen güç; Giresun Uşakları'ndan oluşan, Topal Osman ve karazıpkalılardan yanadır...

K. KARABEKİR - Bunda hem fikiriz. Ancak, bölge dengelerini de gözetmenizi isterim... Şayet Osman Ağa bölgede kalır ve onun denetiminde bir birlik oluşturulursa, isteğiniz mümkün olur. Yoksa Osman Ağa'nın buradan uzaklaşması biraz önce belirttiğim sakıncaları doğuracaktır. Saygılarımla.

M. KEMAL - O vakit müjdeli haberinizi İsmet Paşa'ya da ileteyim... Karazıpkalılar'ın bize olan bağlılıklarını bilirim... Osman ne derse, o olsun. Zat-ı âlinizi muhabbetle selamlarım...

(Işık)

(Budyenni masa başında, lokal ışıkta oturmaktadır)

BUDYENNİ - *(Mektup yazar gibi, kafa sesiyle)* M. Kemal; Erzurum'un ardından, Sivas'ta topladığı kongrede; Anadolu ve Rumeli diye adlandırılan örgütleri tek çatı altında topladı ve geçici hükümetini kurup, bütün ulusu temsil edecek yetkiler aldı. İstanbul'la bütün ilişkileri askıya aldı. Yeni devletin şekli ve geleceği için, devrim kanunları çıkardı. Kurtuluş savaşım yönetmek için Ankara'yı seçti... 23 Nisan 1920... Mustafa Kemal önderliğindeki halk hareketi, bugünden sonra bir halk devleti olmuştur. Hacı Bayram camimde kıldıkları Cuma namazının ardından, dualar ve kesilen kurbanlarla ile meclisim açmıştır... Uleması, şeyhleri, sarıklı, kalpaklı, fesli mebuslarıyla 115 mebus açılışa katıldı... Hilafet ve saltanat makamının esir olduğunu bildiren Sinop mebusu Şerif Bey; ezelden beri hür yaşamış olan milletin; bundan sonra da hür yaşayacağım, içerde ve dışarıdaki tüm düşmanlar için mücadele edecek bir meclisin açıldığım cihana duyurdu. Mustafa Kemal; oy birliği ile Meclis reisliğine seçildi. Osmanlı, tarihe karışıyordu ve mebusların çoğu, meclisin ilk görevinin; halife ile saltanatı

kurtarmak olduğunu sanıyordu. Mustafa Kemal; yerinde bir hamle daha yapmıştı, şah ve mat yakındı...

PERDE...

(Osman Ağa sahnenin bir yanında, Trabzon Valisi Galip Bey diğer yanında, lokal ışıkta, telgraf maniplesi arasında karşılıklı konuşurlar)

GALİP BEY - Giresun Belediye Reisi Osman Bey'e; aranızda geçen bir husumetten mütevellit alıkoyduğunuz kaymakam Bey'i, yetkili görevlilere iade etmenizi, bu üzücü olayın, sağlıklı olarak aydınlatılmasına yardımcı olmanızı diliyorum.

OSMAN - Trabzon Valisi Sayın Galip Bey'e; Olay, kaymakamın kendini her şeyin üzerinde görüp, beni cezalandırmak istemesi bahanesiyle, bir kiralık katille anlaşması ve nemşerim olan kiralığın durumu bana bildirmesiyle ortaya çıkardığım kirli bir oyundur. Cezasız kalmayacaktır.

GALİP BEY - Hassasiyetinizi anlıyorum. Lakin yeni meclis ve mahkemeleri bu fevri davranışınıza izin vermez. Kaymakamı bana gönderin, yasal süreci derhal başlatacağıma şerefim üzerine söz veriyorum.

OSMAN - Başıboş hareket edecek değilim. Mustafa Kemal Paşa tarafından Ankara'ya çağrıldım. Hemen yola çıkacağım. Kaymakam sizindir. Ancak beğenmediğim bir durumda müdahalem çok sert olacaktır. Saygılarımla...

(Işık)

(Ankara'da, M. Kemal Paşa'nın makamı karşısında yerel kıyafetli ve silahlı altı adam (daha azda olabilir) ve Topal Osman)

M. KEMAL - Hoş geldin Osman Ağa *(Sarılır).* Adının geçtiği her yerde yüzümüzü ağartın, gönendirdin bizi, sağ ol... Arkadaşlar siz de hoş geldiniz. Bu kadar mıyız Osman Ağa?

OSMAN - Yirmi kişi geldik Paşam, diğerleri dışarıda... Ama bu yiğitlerin her biri 20 kişiye bedel. En seçme arkadaşlanmdır bunlar. En çok cephe gezen, düşmanın her çeşidiyle çarpışan, bileğine, yüreğine, sırdaşlıklarına en çok güvendiklerim...

M. KEMAL - Belli ne kadar yiğit oldukları... Tepeden tırnağa silahlılar da, cephanelik gibiler... Şu son da ki arkadaşın kuşağındaki nedir Osman Ağa?

OSMAN - Kemence deriz efendim.

M. KEMAL - Onca silahın arasında işi ne, yoksa siz onu da mı silah olarak kullanırsınız?

OSMAN - Hayır Paşam... O keyif içindir... Bu uşaklar çarpışırken; hani kan gövdeyi götürse, kelle bacak uçuşsa, ha bu mermiler de havada çarpışsa ama beş dakika da ara verilse. Yani beş dakika çatışma, gürültü olmasa, hemen başlıyorlar kemence çalıp, horon tepmeye...

M. KEMAL - Kavganın ortasında olur mu öyle şey Osman Ağa?

OSMAN - Olur Paşam... Hem de çok güzel olur... Karazıpkalılar'ın ömrü, gerçek savaşlar da geçti... Sakat kaldı, öldü, öldürdü. Nerede ihtiyaç olduysa, oraya hiç sormadan gitti ve ölümüne vuruştu. Balkanlardan, Kars'a ayak basmadıkları cephe kalmadı. Onları yaşama bağlayan, memleket hasretlerini bir nebze olsun dindiren yegâne şey budur. Bu kemençenin sesiyle dinlenirler, aylardır ayrı kaldığı çocuklarının kokusunu duyarlar, eşine dostuna nameli selam yollarlar, hüzünlenirler ama en çok ta güç kazanırlar...

M. KEMAL -Biz de izleyelim bakalım bu arkadaşları, çal bakalım çocuk.

Giresun bıçak oyunu oynanabilir. Çok sert hareketler sırasında birinin silahı ateş alır, salonda panik havası

M. KEMAL - Bu ses neydi Osman Ağa?

OSMAN - Telaş etmeyin Paşam, küçük bir kaza oldu, zıpkalılardan biri eğilip kalkarken fazla coştu herhalde, silahı ateş almış olmalı...

M. KEMAL - *(Bakınır)* Evet... Evet, şu arkadaş... Bacağı kanıyor, yaralanmış... Oyunu kesin... Oyunu kesin...

OSMAN - Telaş etmeyin Paşam... O uşak, oyunun coşkusuyla hissetmiyor bile bakın. Farkında bile değil kurşun sesinin, kurşunla yaralandığının...

M. KEMAL - Ama nasıl olur? Oyunu durdurun ve çocuğu hastaneye kaldırın...

OSMAN - Onları öldürseniz horonu terk etmezler şimdi... Meraklanmayın Paşam, kurşun sıyırmış olmalı ki rahatsız etmiyor... *(Oyun biter)*

M. KEMAL - Sağ olun çocuklar ama korkuttunuz \>*em.(Yarahya)* Yahu sen hiç canım sevmez misin? Niye oyunu bırakmadın?

ZIPKALI - Altı üstü küçük bir sıyrık Paşam. Bunun için horondan ayrılacak kadar canımız tatlı olsaydı, buraya seni korumak için gelmiş olmamızın ne anlamı kalırdı ki? Dışarıda tütün basarım geçer.

M. KEMAL - Tütünle olmaz o iş, yaranı sarsınlar...

OSMAN - Paşam bize müsaade... Arkadaşları yerleştirip bir iki hususta konuşacağız, izniniz olursa?

M. KEMAL - Buyur Osman Ağa, müsaade sizindir. Yol yorgunluğunuzu üzerinizden atın. Arkadaşların ve sizin kalacağınız yerleri gösterirler, dinlenin...

OSMAN - Sağ olun Paşam... İzninizle... *(Odadan çıkarlar, sahnenin önünde uşaklar hazır kıta onu dinlerler)* çok değil, daha birkaç ay önce Osmanlı hükümeti kellenize ödül koymuştu, katliniz vacip kanınız helaldi. *(Sigara yakar)* Dengeler değişti, şimdi güçlü olan biziz. Milletin ve bu milleti kurtaranların size güveni ve inancı tamdır... Mustafa Kemal Paşa'nın hayatı ve muhafazası size, yalnız size emanettir. Onu her yerde siz koruyacaksınız. Şayet, Mustafa Kemal Paşa'ya bir şey olursa, kılma zarar gelirse; kendinizi yok bilin. Hatta memlekette bıraktıklarınızı da yok bilin.

KAPTAN - Tasalanma sen Ağa dayı, dostları, dostumuz; düşmanları önce bizim düşmammızdır. Gölgesi olacağız, o nerede, biz oradayız...

OSMAN - Ne kadar yiğit olduğu ortada, ne çok düşmanı olduğu da. Onun güzel canı bize emanet, dolayısıyla da milletin canı, geleceği de... Size inancım tamdır. Mustafa Kemal Paşamın canını, canımızdan öte bileceğiz. Hadi, Allah

utandırmaya...

(ışık)

(Tren garı havası. Sis, tren sesi vs.)

M. KEMAL - İstanbul, işini gücünü bırakmış, hakkımızda hurafeler yayıyor. Zekâyla ve siyasetle yapamadığını, Bizans entrikalarıyla yapmak istiyor...

KILIÇ ALİ PAŞA - Ne yapmışlar yine Paşam?

M. KEMAL - Çerkez Ethem bizden ayrılmış, isyan bayrağını çekmiş, benimle sorunları varmış... Böyle safsatalar...

KILIÇ ALİ PAŞA - Ethem Bey'de bir sıkıntı var ama...

M, KEMAL - Halledilmeyecek gibi değil, en azından aramızda çözebiliriz, İstanbul'la değil. Bilecik trenini bu yüzden hazırlattım; yolculuk boyunca herkes

eteğindekileri döksün diye... İzzet Paşa Hükümetinin heyetiyle yapacağımız görüşmede; Ethem Bey muhakkak yanımızda olmalı, birlik ve beraberliğimizi ancak böyle anlatabiliriz. Batı Cephesi komutanlığı meselesinde sertleşen; İsmet Paşa, Ethem Bey'le ağabeylerini de barıştırırız diye düşündüm.

KILIÇ ALİ PAŞA - Çok isabetli bir karar... Osman Ağa'da göreve başladı Paşam, heyecanını görmeliydiniz, neredeyse treni de o sürecek; herkese, her şeye karıştı...

M. KEMAL - Çetecilikten, meclis muhafız alayı kumandanlığına terfi etti, elinden ne geliyorsa yapacak. Halit! Çocuk neyi bekliyoruz?

HALİT - Paşam, Ethem Bey henüz gelmediler. Son anda rahatsız olduklarını bildirerek Hacı Şükrü'nün ikamet ettiği Taşhan'a geçince, Ethem Bey'in durumuna bakmak ve de mümkünse onu getirmek için gidenler, beklememizi istediler.

M. KEMAL - Nasıl yani? Biz bütün bu yolculuğu Ethem Bey ile aramızda bir husumet olmadığım cümle âleme göstermek için uğraşıyoruz ama onun ettiğine bakın. Nerede dedin?

HALİT - Taşhan'da...

M. KEMAL - Arabamı hazırlasınlar... Doktor Adnan Bey'e de haber verin, gelsin; belki gerçekten hastadır... Özel bir vagon hazırlatın, istirahat etsin... Adamlarım da alacak kadar büyük olsun... *(Çıkarlar)*

(Osman ortada telaşlı gezer)

OSMAN - Bu Ethem ne terbiyesiz, şımarık bir adam yahu. Kendisi için hazırlanan treni bekletiyor. Koca Mustafa Kemal Paşa'yı ayağına getirtiyor. İsmet Paşama küsüyor... Ne zannediyor bu kendini Kılıç Ali Paşam?

KILIÇ ALİ PAŞA - Sen karışma bu işe Osman Ağa. Daha yeni geldin Ankara'ya. Politika böyle bir şey işte; vurup kırmakla değil, diplomasiyle yapılıyor...

OSMAN - Ben bu siyasetten bir şey anlamadım Paşam... Bizde bir yanlış oldu mu, ya ölürsün ya da öldürürsün. Cephede savaşmak daha kolay be, düşmanın belli, kurşunun geleceği yer belli. Böyle bulanık sularda ben yönümü bulamam. Siyasetten anlamam ama paşamı sıkıntıya sokanı da affetmem.

KILIÇ ALİ PAŞA - Bazen didişirler böyle... O da büyük bir askerdir. Yaşamsal katkıları olmuştur milli mücadeleye. Ama ne hikmetse basit bir çeteci olmakta diretiyor. Düzenli orduya girmem diye inat ediyor. Batı cephesi komutanlarıyla sürekli kavga ediyor. Bölgede tek güç olmak istiyor. Askerimi ben toplayayım, suçlu varsa ben cezalandırayım, askerim için halktan bağışı ben alayım; falan filan diyor...

OSMAN - Yanlış anlama Paşam ama çeteciliğinde bazı kuralları vardır. Sizin gibi devlet büyüğü, askerlerimiz bunu bilemeyebilir. Eğer işin başında sen yoksan, adam kime yardım ettiğini bilmezse iş karışır, basit bir haraç alma olur o vakit. Ama kimse vazgeçilmez değildir. Bu adam da haddini bilmeli. Hem ne çetesi artık, kocaman ordular kurma zamanıdır.

KILIÇ ALİ PAŞA - Yaşa be Osman Ağa, ne güzel dedin... Düzenli ve disiplinli bir orduyla yapacağız ne yapacaksak. Ethem Bey büyük dehası ve cesareti olan bir asker. Aslında sadece Ethem Bey'e kalsa bunların çoğu yaşanmayacak ama bir yanda ağabeyleri ve Enver Paşa, diğer yanda muhalif milletvekilleri ve Bolşevik ajanlar adamın kafasını karıştırıp duruyorlar... Yoksa o da Mustafa Kemal Paşamı çok sever...

(Sesleri geriden gelir, görüntü yok)

M. KEMAL - Buyur Ethem Bey bu vagonu sana hazırlattık, istirahat buyurun...

ETHEM BEY - Tam geliyordum ki, sancılarım birden arttı...

M. KEMAL - Adnan Bey yolculuk yapmanızda bir sakınca olmadığım söyledi. Bu yolculuğu sizin için tertip etmiştik...

ETHEM BEY- *(Korkuluca* adamlarım, onlar ne olacak?

M. KEMAL - *(Sakin)* Onlar da sizinle gelecek Ethem Bey, telaş etmeyin... Konuğumsunuz... Sadece İstanbul heyetine, bizi birbirimize düşmüş zannedenlere birlikte görüneceğiz ve de dönüşte İsmet Paşa'yla olan husumetinizi bitireceğiz... Tabii ki kardeşçe... Bizim için ne kadar önemli olduğunuzu tekrar tekrar anlatmamıza gerek yok... Sakin olun ve istirahat buyurun... **(Işık)**

(Osman ve Kılıç Ali Paşa sohbetlerine devam ederler))

OSMAN - Paşam izin verin ben bu Ethem Bey'in işini bu gece bitireyim.

KILIÇ ALİ PAŞA - Saçmalama... Sen çete reisi değilsin artık. M. Kemal Paşa'nın güvenliğinden sorumlusun. Yapacağın en ufak bir yanlış, Paşa hazretlerini sıkıntıya sokar... Aralarında bir gerginlik olduğu doğru , onlar bunu çözer.

OSMAN - Bilemedim Paşam affet... Ben buraya, sadece Paşamı düşmanlarından korumak için geldim.

KILIÇ ALİ PAŞA - Acele etme Osman Bey... Günü geldiyse; Binlerce Osman, binlerce Kılıç Ali, Binlerce Ethem. Her şey ve herkes istiklale feda edilebilir.

(Işık)

Uzaklaşan tren sesi ve sis... Osman ve M. Kemal, meclis önünde

M. KEMAL - Osman Ağa; Batı cephesinde işler kanştı. Ethem Bey, isteklerimize olumlu cevap vermiyor. Ağabeyleri bizimle temasını engelliyor.

OSMAN -Durum böyleyse ne diye anladıkları dilden...

M. KEMAL - *(Keser)* Sakin ol... Batı cephesinde başlatacağımız büyük taarruz için gönüllü alaylarından yeni bir kuvvet oluşturmanı istiyorum. Hem Yunanlılarla hem de, hiç arzu etmediğim halde, Ethem Bey'in kuvvetleriyle çarpışacağız gibi... Ayrıca, Karadeniz de yeni hareketlilik ve yığınak bekleniyor Bunun tek ilacı sizsiniz. Bir süre Giresun'a dönmenizde fayda var.

OSMAN - İsteğiniz derhal yerine getirilecektir Paşam. Şimdi müsaadenizle.

M. KEMAL - Müsaade senin Osman Ağa, yolun açık olsun. Hayırlı haberlerini

bekliyorum. Alayları tez zamanda hazırla.

(Işık)

(Meclis görüntüsü, sıra kapaklarına vurulur, bol gürültü ve bir kaç sakallı kişi ve Ali Şükrü uzaktan görünür, Emin Bey'e hücum eder 1.Mebus araya girer)

I.MEBUS - Kuzum Emin Bey, bu kadar hacı, hocanın arasında işin ne? *(Diğerlerine)* Ayıptır yahu, şeytan taşlar gibi ne adamın üstüne varıyorsunuz hepiniz... Ne istiyor bunlar senden?

EMİN BEY - Evlenecek kadınların, sıhhi muayeneye tabi olmalarım istediğim bir konuşma yapacaktım ki, meclisteki bütün mutaassıp hocalar üstüme hücum etti. Yetişmeseydiniz paralayacaklardı beni... **(Kürsüden bir konuşma)**

MUHTAR BEY - Çok uyanık olmalıyız arkadaşlar. Memleketimiz çepeçevre düşmanlarla çevrilmiş; onların içerdeki, hatta ve hatta içimizde ki temsilcileriyle başarmakta olduğumuz milli mücadeleyi, ulusal egemenliği parçalamaya çalışıyorlar...

ALİ ŞÜKRÜ - Bu neyin telaşıdır? Bakın bu Fransız gazetesi, bize nasıl yardım elini uzatmak istediklerini yazıyor? Yoksa haçlı muharebesine mi giriyoruz?

İHSAN BEY - Hay gözün kör olaydı da o gazeteyi okuyamaz olaydın... ALİ ŞÜKRÜ - Sen de kahrolaydın da buraya gelip bunu dinlemez olaydın...

İHSAN BEY - Sen nasıl bir adamsın yahu, memleketimizin düşman çizmesi altında ezilmesi düşüncesini anlatan yazıyı, bu kürsüden nasıl okursun? *(Kürsüden inen Ali Şükrü 'nün üstüne yürür)* Bunun hesabını senden soracağım...*(Meclis kâtibi elindeki çam sürekli çalarak)*

KÂTİP - Efendiler, müzakereye devam... Efendiler müzakereye devam... Çok rica ediyorum...

(Ali Şükrü tabancasını çeker. Araya girenler, Ali Şükrü'nün tabancasını elinden alırlar.)

(Işık, kısa geçiş)

KÂTİP - Eskişehir mebusu Abdullah Azmi Efendi Şeriat işleri vekili olmuştur. Hayırlı olsun. Abdullah Bey, lütfen kürsüye buyurun.

ABDULLAH AZMİ -Efendiler, Şeriat işlerine vekâlet, şimdiye kadar dini ve tarihi bir yadigâr olarak görülüyordu. Yakın tarihimize kadar; İslam âleminin

Halifeliğini yaptığımız unutulmamalı. Bu makamda kaldığım süre içinde devlet teşkilatında şeriat işlerinin yoğunluğunu ve faal durumunu arttıracağımdan kuşkunuz olmasın.

(Yoğun alkış ve bravo sesleri)

ŞEREF BEY - Evet efendiler! Hüküm sadece Allah'ındır. Resmi dini İslam ve mahiyeti itibariyle İslam dünyası, kendine uyan bu devlette, Umuru Şer'iye Vekâletine düşen roller vardır ve bu roller bütün devlet teşkilatına direktif vermekten ibarettir! **(Yoğun alkış ve tezahürat devam eder. Oturdukları yerden)**

İHSAN BEY - *(Yüksek sesle, Hamdullah Bey'e)* Bu ne hal kardeşim! Bütün devlet teşkilatına, yani Müdafa-i Milliyeye, Adliyeye, Bayındırlık İşlerine, hatta Hariciyeye demek ki medrese direktif verecek! Nereye gidiyoruz?

HAMDULLAH BEY- *(Daha yüksek sesle Şeref Bey'e)* Şeref Bey biz seni böyle bilmiyorduk...

ŞEREF BEY - Ben evvela Müslüman'ım, sonra Türküm! Siz beni yanlış anlamışsanız hata ve kabahat bende mi?

İHSAN BEY - *(Daha yavaş)* Meclisin neredeyse çoğunluğu tarafından da konuşmalar memnuniyetle karşılandı... Ali Şükrü Bey, gönüllere çok derin hitap ediyor. İkinci gurubu oluşturan çoğunluk ne yazık ki saltanat ve hilafet taraftarı muhafazakârlar. Ali Şükrü Bey'de doğal liderleri gibi...

HAMDULLAH BEY - Bu manzara tehlikenin büyüyeceğim açığa vurmuştur. Artık gruplar arasındaki ayrım keskinleşmektedir. Birinci gruba dâhil olan herkesle, bunlara karşı açık cephe alma zamanı gelmiştir.

(Işık)

Telgraf sesi; M. Kemal, Lazistan mebusu Osman Bey ve sonra Topal Osman Ağa karşılıklı konuşurlar. Işık, sırayla konuşanları takip eder

LAZİSTAN MEBUSU - Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine... Topal Osman ve adamları; İtalyan gemi acentesini limandan kaçırmış ve fidye istemiştir. Bu cahil adam Rumlardan ve ahaliden de yüzlerce lira gasp etmiştir. Bu eşkiyaya daha fazla yüz verirseniz 2. Ethem olayı

yaşayacağız. Bolşeviklerle görüşüp, onlara yardım yapmaktadır. Şayet tez zamanda müdahale etmezseniz, biz gereğim yapacağız. Lakin bölgede çirkin olaylar cereyan edebilir. Saygılarımla arz ederim. Lazistan Mebusu Osman...

M. KEMAL - *(Şikâyeti yapan mebusa)* Osman Ağa hakkında şikâyet edilen ahvalden, tabiatıyla pek müteessir oldum. Yalnız şunu hatırlatmak isterim ki; bu tarz davranışın taraflısı olmadığımı takdir edersiniz. Aydınlanmak isteğiniz ya da şikâyet etmek tabii hakkınız, fakat kendi kendimizi müdafaa ederiz tehdidi yersizdir, lüzumsuzdur. Bu mealde valiye ve o vasıta ile Müdafa-i Hukuka cevap...

M. KEMAL - Giresun Belediye Reisi Osman Ağa'ya... Trabzon limanında demirlemiş, İtalyan bandıralı Jan vapurunun acentesi, Kosti adındaki şahsın, tarafınızdan zorla alıkonarak halen diri veya ölü olduğu meçhul bulunduğu iddia edilmektedir. Bu konudaki malumatınızı ve olay sırasında beraberinizde bulunan Ordu mutasarrıf vekili Nizamettin Bey'in görev yerine gitmeyerek

Trabzon'a gitmesinin sebeplerinin bildirilmesini rica ederim... Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal.

(IŞ'k)

OSMAN AĞA- Büyük Millet Meclisi Başkanlığına... Bu millet, Hıristiyanlar elinden çok çekmiştir. Bunları himaye eden küçük bir İslam zümresi, bilerek yahut bilmeyerek yeni katliamların besleyicisi oluyorlar. Trabzon mebuslarından Hafız Ahmet Efendi de bu zümredendir. Bunlar, Trabzon'da Hıristiyanlığın yegâne koruyucularıdır. Kimin tarafından alındığı meçhul olan acente memurunun kaybolması olayı, bana yüklenmiştir. Ayrıca, söz konusu adamın, Rize taraflarında ortaya çıkması, ne kadar zararlı olduklarım açıkça ispat etmiştir. Bizlerin nasıl hassasiyette olduğunu tasavvur buyurunuz. O mübarek ellerinizden öperim Paşa hazretleri. Bu arada, emriniz üzerine uzun yıllardır beraber çarpıştığım arkadaşlarımla birlikte, başka gönüllülerden oluşan 42. ve 47. Alayları oluşturmuş bulunmaktayım. **(Işık)**

M. KEMAL -Giresun gönüllü alayları kumandanı Osman Bey'e; 47. Alayımızın, merkezi Giresun'da kalacak ve komutanlığını ise, yine siz üstleneceksiniz. **(Işık)**

OSMAN AĞA- Emriniz olur Paşam. 42. alayın görev yeri ve komutanı hakkında bir emriniz olacak mı?

(Işık)

M. KEMAL - 42. Alay komutanlığını Hüseyin Avni Bey yapacak ve Samsun'da bulunan 15. fırka emrine girecektir. Osman Bey; İstiklal harbimiz sırasında büyük destek ve takdirlerini aldığımız bir bölgede büyük bir Kürt ayaklanması tertip edildiğim işitmiş durumdayız. 47. Alayınızla birlikte, Koçgiri diye adlandırılan aşiretin yaşadığı bölgeye intikal etmenizi ve duruma el koymanızı emrediyorum. Hareketin siyasi boyutu mühim derecede önemlidir.

(Işık)

OSMAN AĞA- Size başkaldıranlar nerede olursa olsunlar, bertaraf edileceklerdir. Derhal isyan bölgesine intikal ediyorum. Bölgeye çok yakınım ve mıntıkayı iyi tanıyorum.

(Işık)

(M. Kemal masası başında, lokal ışıkta)

M. KEMAL - *(Kafa sesi, günlüğe yazar gibi)* Bütün şikâyetlere karşın, Osman Ağa'nın Milli Mücadeleye olan katkısına inanmak istiyorum. Lakin ikinci bir Ethem vakasıyla karşılaşmamak için dikkatli davranmakta yarar var. Kendini, bölgenin ve meclisin tek adamı gibi görmemeli... Koçgiri diye adlandırılan bölgeye ulaşan Osman; iki aylık bir direniş sonunda, Erzincan'dan gelen; 11. Alayın 2. Taburu ve topçuları sayesinde, zor ve çok kanlıda olsa, isyanı bastırmıştır. Osman'ın acımasızlığı, mecliste çok sert tartışmalara yol açtı... Kürt kökenli mebuslar ile muhalifler, ortaya çıkan tablodan rahatsız oldular Osman'ın yöntemim onaylamak mümkün olmasa da bizi çok zor duruma düşürecek bu isyan bastırıldı... 47. Alay; Ümraniye, Suşehri, Reşadiye, Niksar üzerinden geri dönerken, yol üstündeki Rum ve Ermeni direnişlerini de bastırmıştır. Bu Alayı vakit geçirmeden, Sakarya, Batı cephesine gönderdim. 42. Alayda destek için yollandı. Hüseyin Avni Bey komutasındaki 42. Alayın tümü şehit olurken. 47. Alaydan 285 kişi sağ kaldı. Ama zafer kazanıldı. Bu zaferden ağır kayıplar vererek çıkan Osman; memleketine giderken geçtiği her yerde coşkuyla karşılandı. Giresun Alaylarını dağıtma kararı aldım. Eğitimli; gerçek askerlerden yeni bir birlik oluşturana kadar, Osman Ağa ve Karazıpkalılar; Meclis Muhafaza Birliğindeki görevlerim bir süre daha sürdürecekler...

(Işık)

(Telgraf maniple sesi)

M. KEMAL - Osman Bey biraderim. Sakarya Meydan Savaşımızda adamlarınızla birlikte gösterdiğiniz üstün hizmet anlayışı ve başarınızdan dolayı tekrar kutluyorum... Bütün acı kayıplarına karşın, bu kutsal vazifeyle birlikte;

Giresun Gönüllü Alaylarının görevi sona ermiş bulunmaktadır.

OSMAN - Ne emredilmişse onu yaptık. Çok arkadaşımızı kaybettik lakin vatan sağ olsun... Kalan birliklerle yeni bir alay teşkil edeyim mi Paşam?

M. KEMAL - Sizin kontrolünüzde düzenli orduya geçmelerini sağlayın... Çok şehit verdik, bu milletin doğacak çocukları atalarına çok şey borçlular. Hizmetleriniz asla unutulmayacak... Memleketinizde kalın ve bir süre dinlenin... Evlatlarım kaybetmiş yiğit insanların, yeni umutlarına ışık tutun. Çok kere öldüğümüzü, ama kazandığımızı anlatın onlara...

(Işık)

(Meclis kürsüsü)

HÜSEYİN AVNİ - İstiklal Mahkemelerinin el uzatmadığı mesele kalmadı. Hükümetin ve Meclisin salahiyetim çiğneyecek hükümler vermekte. Cenabı hak, kanaatle adam öldürme yetkisini peygamberlerine dahi vermemişken, Meclis,

bunu üç kişinin ellerine bırakmıştır. Bizim Hıyanet-i Vataniye için kanunlarımız, mahkemelerimiz zaten var. Bunlara güvenmiyor muyuz ki, önümüze çıkanı sallandırıyoruz. O vakit, hainler diye Pontus'tan şikâyet etmeyin...

RAGIP BEY - Avrupalılar da tıpkı sizin gibi konuşuyor.

HÜSEYİN AVNÎ - Evet ben Yunanlıyım, teşekkür ederim...

RAGIP BEY - Efendim, Pontus'u biz mi çıkardık?

HÜSEYİN AVNİ - Artık bunları terbiye edelim efendim. Ben siz gibi düşünmüyorum. Jandarmam tesis et, hükümetini tesis et ama kendine güvenme. Adliyeye itimadım yok diyen bir millet... *(Gürültüler)* Rica ederim, nasıl üç kişi ile bu memleketi idare edersiniz?

(Işık)

(Ali Şükrü ve Hüseyin Avni, sahnede kol kola gezer)

ALİ ŞÜKRÜ - İsmet Paşa'nın Lozan dönüşü Eskişehir'e geçtiği söyleniyor. Mustafa Kemal'le yeni bir oyun mu tezgâhlıyorlar sence? Artık her işleri gizli saklı olmaya başladı farkındaysan? Meclise, hükümete danışmak yok... Kendi kendilerine iş yapıyor, bir birlerini ağırlıyorlar...

HÜSEYİN AVNİ - Haklısın... Ankara'ya gelişlerini erteleyip, Eskişehir'de karargâh kurmuş, Lozan'dan kötü haberlerle dönen İsmet Paşa'yı bekliyorlar.

ALİ ŞÜKRÜ - Biz, kendi dağınıklığımıza son vermediğimiz sürece, taassup, Osmanlıcı ve Halife efendimize daha saygılı bütün mebuslarla, ortak dil ve

eylem birliğine girmedikçe, bu basiretsiz ve tek adamlı siyasetten kurtulmanın çaresini bulamayacağız. İsmet Paşa'nın Lozan'dan eli boş döndüğü aşikârdır. Bütün ajanslar, yerli yabancı basın, olumlu tek satır etmemektedirler.

HÜSEYİN AVNİ - Ama muhalefete tepkileri de çok sert. Senin hemşehrin, Osman Ağa'yı gözlemez misin? Bizden biri ne vakit iki kelam etse; kürsüden iner inmez üstüne yürüyüp tehditler savuruyor. Locada silahıyla oturuyor...

ALİ ŞÜKRÜ - Onun da suyu ısınıyor. Bu durumdan bölge halkı toptan rahatsız oluyor. Mustafa Kemal Paşa tarafından desteklendikçe pervasızlığı artıyor. Gönüllülerin sayısı artıkça, masrafları da artmış, tabi halktan ve özellikle eşraftan topladığı vergiler de... Keskin sirke küpüne zarar verir, devlet içinde devlet olmaya çalışmak neymiş pek yakında anlar...

HÜSEYİN AVNİ - Hani düzenli ordu çığlıkları atanlar nerede? Aynı şeyi yapan Çerkez Ethem hain ilan edilip gözden çıkartıyorlar da; Meclis dışında vergi toplayan, dağa adam kaldıran Topal, kahraman ilan ediliyor...

ALİ ŞÜKRÜ - Okuryazarmış gibi, benim bölgede çıkarttığım gazeteyi engelleyip kendisi gazete çıkartıyormuş. Ama Osman, bu efelikle daha fazla gidemez... Kendinden daha sert bir kayaya toslayacağı gün yakındır...

(İsmet Paşa girer, ona yanaşırlar)

HÜSEYİN AVNİ - Paşam hoş geldiniz... Hoş geldiniz ama duyduklarımıza göre bize hiç de iyi haberler getirmemişsiniz...

İSMET PAŞA - Yanlış işitmişsin Hüseyin Avni Bey, çok şey getirdim...

ALİ ŞÜKRÜ - Öylemi? İngiltere Hariciye Nazırı da Lozan'a gelmiş ve 2,5 ay oralarda kalmış. Belli ki bu adam bir şeyler yapmak istiyordu, neden istifade etmedik?

İSMET PAŞA - Peki onun niyetini de biliyor musun? Evet, bir şey yapmak istiyordu fakat biz onun istediğini yapmadık... Lütfen! İzin verirseniz kürsüden herkesi bilgilendireyim.

ALİ ŞÜKRÜ - Geçin bakalım, söyleyecek neyiniz var görelim...

İSMET PAŞA - (kürsüden) Değerli arkadaşlarım, Lozan görüşmelerinde öncelik; özellikle İngilizlerin ehemmiyet verdikleri boğazlar konusunda olmuştur. Boğazların, savaş gemilerine açık olmasıyla, bize ve Ruslara karşı

takip ettikleri Akdeniz ve Karadeniz politikalarını sürdürmüş olacaklardı. Loyd George, İngiliz hükümetiyle bu konuda anlaşmazlığa düştü, o bu durum harp yoluyla kesin olarak halledilmesi gerektiğini söylerken, Lord Curzon etrafında toplananlarsa bunun savaşsız halledilmesi için çalışacaklarım ve İngiliz kamuoyunu ikna edeceklerini söylüyorlardı. Kaldı ki bununla birlikte Musul meselesi de İngilizler için harp sebebiydi ancak, her iki meselede uluslar arası bir heyetin hakemliğinin kabulü ile şimdilik hal olmuş gözükmektedir.

ALİ ŞÜKRÜ - Biz halledilmiş bir şey göremedik anlattıklarınızdan... Mali vaziyet ertelenmiş, iktisadi vaziyet de, Musul da öyle... Boğazlar sayenizde Allah'a emanet gibi. Onlar istemiş ve almışlar dilediklerini... Biz şu anda burada toplantı yapıyor ve kurtuluş çareleri arıyorsak bu, boğazda demirleyen, toplarını saraya çevirmiş olan savaş gemileri yüzündendir.

İSMET PAŞA - İzin verirseniz anlatacağım Ali Şükrü Bey, Boğazlar sorunundan sonra ivedilikle borçlar ve mali meseleler başladı ki, biz galip devletler gibi hazırlık yapamamış ve o ehemmiyette yola çıkmamıştık. Yine de işe, Düyunu Umumiye' den başladık. Yani, Osmanlı'nın borçlan meselesini açtık. Bu borçları top yekûn kabul edemeyeceğimizi ve İmparatorluktan ayrılan diğer devletlerle aramızda pay etmemiz gerektiğini... *(Hüseyin Avni söze girer)*

HÜSEYİN AVNİ - Paşam izin verin... Sayın arkadaşlar; İsmet Paşa hazretlerinden bir ricam var; askeri sahadaki fikirlerini hürmetle dinlerim ancak iktisadi ve mali müdafaalarım değil... Bir insan her mevzudan da anlamak zorunda değil ki! Burada uzmanlar konuşmalı ve bizleri ikna edebilecek kabiliyette çıkmalılar karşımıza. Gidip hazırlanıp gelsinler, şayet bundan fazlasını yapamıyorlarsa, mevkilerini hazır olan arkadaşlara terk etsinler. *(Bravo sesleri)*

İSMET PAŞA - Ben bütün delege heyeti adına konuşuyorum... Ekonomiden, siyasetten hep ben anlarım düşüncesinde ve de iddiasında değilim. Heyet başkanı sıfatıyla ve görüşmeleri en genel hatlarıyla anlatmaya çalışıyorum. Kendimi ispat gibi bir derdim yok

ALİ ŞÜKRÜ -Sayın İsmet Paşam, uluslararası heyete; yani kurdun eline kuzuyu vermiş ve himmet bekler olmuştur. Efendim geçiniz bunları, Lozan dönüşü neden doğrudan Ankara'ya gelmediniz de Eskişehir'de M. Kemal Paşayla buluştunuz? Meclisten evvel ivedilikle görüşmeniz gereken neydi? Yoksa sulh yapılamamış olmasının nedenlerine bizi ikna için bir takım kararlar mı aldınız,

lütfen açıklayınız?

İSMET PAŞA - Evet... Hareketin önderi olması sıfatı ile vekiller heyeti, M. Kemal ve Rauf beylerle, meclisteki görüşmeler öncesi; Lozan da elimizde olan kartları doğru kullanmış mıyız, mutabık mıyız diye görüş alışverişinde bulunduk ve aynı kanaatte olduğumuzu gördük. Bunu iktidar meselesi yapmanın, art niyet aramanın gereği yok.

ALİ ŞÜKRÜ - İngiltere hariciye nazın, vazifesinin dünya çapında mahiyetine, işlerinin son derece geniş olmasına karşın Lozan'a gelip iki buçuk ay gibi uzun bir süre orada kalmışken ve bizce, şüphesiz barış yapmak için orada kalmışken sizin basiretsizliğiniz buna engel olmuş ve bu yüzden yapılamamıştır kanaatindeyiz... Sonuç olarak Lozan'a gönderilen delegelerimiz, hatalarla geri dönmüştür. İşlerinin Ehli olmadıkları ayan beyan ortaya çıkmıştır ve kanımca bunun tek sorumlusu bu delege heyetini öneren ve ısrar eden M. Kemal'dir...

M. KEMAL - Neden, söylediğiniz devletler ya da temsilcileriyle aynı koşul ve zeminde olduğumuzu düşünüyorsunuz? Bizler, çöken bir imparatorluğun külleri üzerinde, çepeçevre sarılmış ve istila edilmişken zor ve ağır kayıplar vererek istiklalimize kavuştuk. Yeni acıları taşıyacak mecalimiz yok... İsmet Paşa, bizzat meclisin onay ve takdiriyle görevlendirilmiştir...

ALİ ŞÜKRÜ - İsmet Paşa bizce sadece bir asker... Lord Curzon, kurt politikacı; anlaşmazsanız savaş çıkannz blöfünü yapınca; İsmet Paşa ve heyeti bütün isteklerini kabul etmiş. Evet, savaşlardan henüz çıktığımız doğru ancak, işgalcilerin tamamını Anadolu'dan kovmuş, muzaffer bir ulusun evlatları olarak oturmamız gereken o masaya, ezik oturduk. Lozan, sadece kayıplarıyla ve misakı milliden verdiğimiz ödünlerle anılacak...

(Işık) (M. Kemal ve İsmet Paşa meclis önünde konuşurlar)

İSMET PAŞA - Olmadı galiba Paşam? Lozan konferansının her anı büyük bir hadiseyken ve de bütün memleket bununla yatıp kalkıyorken; tekrar harp olacak mı? Yoksa barış içinde mi yaşayacağız? Harp olmayacaksa, sulh nasıl ve hangi koşullarda yapılacak? Meclis ve halk bunların peşindeyken, ben yeterince cevap veremedim sanki?

M. KEMAL - Hayır İsmet bey biraderim, onların derdi üzüm yemek değil, bağcıyı dövmek. Yaptığın iş doğrudur... Görüşmeler sonunda, başarıyla döneceğine inancım tamdır...

İSMET PAŞA -Çok sert tenkitlere maruz kalacağımı biliyordum ama size niye bu kadar yüklendiler, akıl sır erdiremedim.

M. KEMAL - Dur daha İsmet, yeni başladılar. Ben çok daha sert cümleler, hatta eylemler bekliyorum. Ne özel hayatım kaldı didiklemedikleri, ne de mecliste ve cephelerde yaptıklarım. Onlara göre her davranışım, neredeyse varlığım sorun teşkil ediyor... (Işık)

(Ali Şükrü ve Hüseyin Avni yine meclis önünde konuşurlar)

HÜSEYİN AVNI - Çok yerinde bir ders verdin. Anlayana tabi ki... Ne işin var senin meclisten önce Eskişehir'de?

ALİ ŞÜKRÜ - Mustafa Kemal tek adam olma yolunda hatta diktatör olma yolunda hızla ilerliyor... İstiyor ki her şey ondan sorulsun. Ordulara o komuta etsin, meclise o başkan olsun, mahkemeler kurup istemediğim sallandırsın; hep o istesin.

HÜSEYİN AVNİ - Bu duruma çok daha kesin bir çözüm bulmalıyız Ali Şükrü Bey. Kazandığı her zafer, onu istediği yere getirecektir. Lozan'dan yenik gelmeliler ki, elimiz güçlensin.

ALİ ŞÜKRÜ - Oyun yeni başlıyor... Daha net bir kanun teklifiyle önünü keseceğiz. Sabah ola hayrola...

(Işık)

(Ertesi gün Meclis)

KÂTİP - Mersin mebusu Selahattin Bey, Erzurum mebusu Süleyman Necati, Samsun mebusu Emin beylerin imzasını taşıyan; "Millet meclisine aza olabilmek için Türkiye'nin bugünkü sınırları dahilindeki mahalli ahalisinden olmak veya mebusun seçim bölgesi dâhilinde bulunması şart koşulmuştur. Göç ederek gelenlerden Türk ve Kürtler, tarihi iskânlarından itibaren beş sene kalmış iseler seçile bilirler. Diğer bilumum öğelerin Türkiye'de doğmuş evlatları bu haktan yararlanabilirler..." Kanun teklifini görüşlerinize sunuyorum...

İHSAN BEY- *(M. Kemal* 'eJMaddenin değiştirilmesinde hedef, doğrudan doğruya sizsiniz Paşam. Sizi, vatandaşlık hukukundan kaynaklanan noksanlıkla bertaraf etmek istiyorlar. Doğmuş olduğunuz Selanik, maalesef bugün ki

hudutlarımızın haricinde bulunuyor...

M. KEMAL - *(Üzgün)\Jste\ik* vatani-askeri vazifelerimden dolayı, herhangi bir ilde beş sene yerleşik bulunmak şöyle dursun, uzun bir müddet bir yerde dinlenmek, rahat etmek için bile bulunmadım... *(Kürsüye)* Bu kanun teklifi şahsımla ilgili olduğundan söz istiyorum...

^ *

KATIP - Kürsü sizindir Paşam; buyurun...

M. KEMAL - *(Üzgün)* Bu kanun, doğrudan doğruya şahsıma yapılmış bir tertiptir. Evet, bu gün itibariyle doğduğum yer, milli hudutlarımız dâhilinde yer almamaktadır ve üstelik hiç bir bölgede, ilde, mahallede; milletimin ve devletimin bana verdiği görevler dolayısıyla beş yıl kalma imkânım olmamıştır. Bu durumda benim kesinlikle bir kast ve kabahatim yoktur. Bunun gerçek sebebi, yurdumuzun bütün sınırları içinde yaşanan ve düşmanlarımızın birçok

yerde muvaffak olduğu savaşlarda ve benim de o sırada asker olmam gerekçesiyle olduğunu bilmenizi isterim...

ALİ ŞÜKRÜ - Bunları biliyoruz Paşam... Sonuca gelin...

M. KEMAL - Başarıyla ve tam bağımsızlıkla sürdürdüğümüz milli kurtuluş hareketimizi baltalamak; eski ve daimi alışkanlıklarınızın gereği olarak, hilafete ve padişaha bağlığınızı bildirmek için, benim mebus olabilmemin yolunu kapatıyorsunuz...

ALİ ŞÜKRÜ - Misak-ı Milli sınırlarını belirleyenlerde sizdiniz Paşam. Kanun teklifi çok açık... Bundan rahatsız olmamanız gerekiyor...

M. KEMAL - Şayet düşmanlarımız tam manasıyla başarılı olsalardı, Allah muhafaza bu teklife imza koyan birçok efendinin de memleketleri, hudutlarımız dışında kalabilirdi. Bu arkadaşların kastını anlıyorum, vatana hizmet için en doğru mebusu seçmek istiyorlar lakin unutmasınlar ki ben beş sene bir bölgede kalmamış isem; vatan borcumu, askerlik görevimi tam manasıyla yerine getirdiğim içindir. Sarayın; onun yerli yabancı işbirlikçilerinin, beni ortadan kaldırma isteklerim anlayabilirim ancak, hiç bir zaman hatır ve hayalime, Meclis-i Âlide vekillerinden, üç kişide olsa böyle bir zihniyette bulunabilecekleri hatırıma gelmezdi. Beni hizmet etme arzumdan; doğduğum yerin vatan toprakları dışında kaldığı gerekçesiyle uzaklaştırmak isteyenler. *(Ali Şühii ve Hüseyin Avni 'ye Dönerek)* Bilmek istiyorum ki bu efendiler, seçim bölgelerindeki halkın fikir ve hislerine ciddi olarak tercüman oluyorlar mı?

İHSAN BEY - *(Kızgın)* Kime soruyorsunuz Paşam? İki üç kişinin art niyeti, umuma ait olabilir mi? Siz milletin kurtarıcısı, devletin kurucususunuz... Hüseyin Avni Bey ile Ali Şükrü Bey ve arkadaşları türlü türlü tefsirlere kalkıştılar ama bu durum hepsinden fena, sizi böyle yok etmek istemek gaflettir...

HÜSEYİN AVNİ - Bu henüz bir tekliftir ve katiyetle kabul görmüş de değilken, Paşa hazretleri bu işten kendini ayrı tutmamış ve bu teklifi de iyi niyetli kabul etmemiştir... Paşa, Türk milleti için bir timsaldir ve onun vatanı her yer ve herkesin kalbidir. Türkiye de artık Arnavut mebus, Arap mebus bulunmayacaktır *(Hay hay sesleri ve alkışlar)* Az önceki teklif, memleketimiz üzerine çıkarları olan, artık dışımızda kalanlar içindir...

M. KEMAL - Hüseyin Avni Bey, madde sarihtir. Tefsire hacet yoktur.

HÜSEYİN AVNİ - Paşa hazretleri kimse ile mukayese edilemez. Kızdığı arkadaşlar işe en evvel başlayanlardır ve milleti yaşatmak için ziyadesiyle hizmet etmişlerdir... Ben, bir seçim bölgesinde beş sene oturmadım ve o gayede

değildim, buyurdunuz. Siz her hangi noktada çalışırsanız, orası sizin seçilme hakkınızı temin etmiştir. Vatandaşlık şu veya bu memlekette oturmak esası üzerine değildir. Burada, milletin kürsüsünde yegâne söz sahibi Türk ve Kürt olacaktır *(Her Türkiyeli sesleri).* Siz o karakteri taşıdıkça ve siz bu fikre sahip oldukça, ebediyen sizi başımızda tutacağız. Ta ki bu gayeden sapmayasımz... *(Yoğun alkış)* İlminiz, erdeminiz sizi yaşatacaktır. Siz bu doğru yoldan çıkarsanız, o vakit sizi atmak da bizim için vazife olur.

CELAL NURİ BEY - Bunu ne diye hatıra getiriyorsunuz? HÜSEYİN AVNİ - Ben riyakâr değilim. Olur; insandır, belki hata eder. Teklifi veren arkadaşlarımdan istirham ediyorum ve aynı hisleri paylaştığımızı biliyorum. Paşa hazretleri de başka his taşımadığımıza inanıyorsa bu müzakereyi kapatalım. Milletin size hürmeti, Allah'a şükür sarsılmazdır.

^ **(Osman, Tüfeğinin mekanizmasını çeker, mermiyi hazneye sürer, kürsüden inen Hüseyin Avni ile Ali Şükrü'nün üstüne yürür)**

(Işık)

(Kahvehane havası veren bir sahne, Ali Şükrü nargile ve kahve içerken topalın adamı Kaptan yanaşır)

KAPTAN - Müsaaden var mıdır beyim...

ALİ ŞÜKRÜ - Buyur kaptan ne demek, otur şöyle... Bir acı kahvemi içer misin? Hayırdır nereden böyle?

KAPTAN - Uşakların eksikleri bitmiyor ki... Pazar ettim şöyle bir, alacakları A sipariş verdim, Ağa dayımın evine bırakacaklar...

ALİ ŞÜKRÜ - Kahve içer misin? Nargile de söyleyeyim...

KAPTAN - Sağ olasın beyim... Bir suyunu içerim ama... *(Su gelir, mendiliyle sıkça terini siler)* Ağam Samanpazan'nda ki evinde, buyur misafirimiz ol. Aslında o yolladı beni, kap gel hemşerimi, azıcık dertleşelim dedi... İşin doğrusu sana danışacakları var, kafası çok karışık şu aralar... Arada kaldım der durur. Gel hadi, sana memleket işi bir sofra kuralım, buyur beyim.

ALİ ŞÜKRÜ -Hani iyi bir fasulye diplesi yemiyeli, pancar çorbası içmeyeli ne çok oldu... Uzak kaldık her şeyden, unuttuk ağzımızın tadını...

KAPTAN - Sen iste beyim; yanma kiraz pilavı, pancar sarması, turşu kavurması da ekle dediklerine... Özlemişsindir...

ALİ ŞÜKRÜ - Özlemem mi? İyi oldu seni gördüğüm... Aslında benim ona bir çift lafım vardı ama mecliste yanına yaklaşılmıyor ki... Kraldan çok kralcı hemşehrim. Biz onu milli kahraman diye alkışlayalım, onun durduğu yere bak... Kalk hadi kalk, yanına götür beni, ulu orta konuşmayalım. *(Kol kola kahveden çıkarlar)* (Işık)

(Meclis kürsüsü)

HÜSEYİN AVNİ - Efendiler, bu şerefli kürsü bu gün elim bir vaziyete sahne oluyor. Bu şerefli milletin mebusları bu gün zavallılar gibi birbirlerine bakıyorlar. Ey kabe-i Millet sana da mı taarruz? Ey aray-ı millet sana da mı taarruz? Ey milletin kutsal şeyleri sana da mı taarruz? *(Lanet olsun sesleri, bu millet ölmez, zihniyet ölmez, fikir ölmez sesleri)* Efendiler, sizden bir istirhamım var. Heyecanımı zapt edemiyorum. Sözümü kesmeyiniz. Dinleyin... Samimiyetinize kaniim... Hepinizin imanına, vicdanına kanaat getirmiş bir arkadaşınız olarak hissiyatınıza tercüman olacağım. Efendiler, asırlardan beri mahkûmiyetle saltanatların ve onun etrafındaki yaldızlı üniformalı, kahrolası haşaratın ve hainlerin mahvı ve Türk milletinin kurtuluşu için bayrak çektik. Memleketi istila eden düşmanlara karşı ümidi kırmayan millet, azim ve imanla silah başı ederek, Türk köylüsü bütün mevcudiyetini feda ederek ve eline silahını alarak; ırzını, namusunu, hayatını kurtarmakta tereddüt etmedi...

(Hüseyin Bey'in konuşması devam ederken yeni olaylar araya girecek bu bir kaç sahne, sinema tekniği gibi eş zamanlı olarak, simültane verilecek. Mustafa kaptan yakalanır, sorgu odası, tepe ışığı altında sorgulanır)

SORGUCU - Eveet Mustafa kaptan... Deniz bitti ve siz karaya oturdunuz...

Topal Osman nerede? *(Hırpalar)* Nerede ulan?

KAPTAN - *(Sinirli)* Bilmiyorum... Bekçisi miyim, kocaman adam bana mı soracak nereye gideceğini?

SORGUCU - Sudan çıkmış balık gibi oynatırım seni... Sen Topal'in sağ kolu değil misin?

KAPTAN - Evet... O olmadığı zamanlarda komutayı ben devralırım...

SORGUCU - Demek komuta şimdi de sende... Ağan ortalarda görünmediğine göre... Peki, güzel hemşehrim; mecliste bu kadar önemli görevin varken, neden Ankara'dan ayrılmak üzere yollara düştün ve kimselere haber etmedin; kaçıyor muydun?

KAPTAN - Olur mu efendim, ne diye kaçayım... Mustafa Kemal Paşa'nm huzurunda yapılan Bakanlar Kurulu'nda ağamın muhafız bölükleri, meclis muhafız taburuyla yer değiştirildi. O görev bizden alındı.

SORGUCU - Ne zaman oldu bu?

KAPTAN- Dün...

SORGUCU - Yani Ali Şükrü Bey'in ortadan kaldırışından sonra. Peki senin ağan, Topal Osman nerelerde? Meclisten mebus kaldırıyorlar, bütün millet ayakta, ama o sanki yer yarıldı da içine girdi... Nerede ulan bu adam? Ali Şükrü'ye ne yaptınız?

KAPTAN - Valla ne oldu bilmem ama geçtiğimiz Salı akşamı Ali Şükrü Bey'i ağamın ricasıyla, Samanpazarı'nda ki evine götürdüm... Daha da ne ağamdan ne de Ali Şükür'den haberim var.

SORGUCU - Kaç evi var bu adamın?

KAPTAN - Papazın bağında, Samanpazan'nda, bazen de köşkte kalır...

SORGUCU - İki yere de bakalım... Bir de Osman Ağa'na soralım bakalım Ali Şükrü'yü görmüş mü?

(ışık)

(Meclis kürsüsünde Hüseyin Avni devam eder)

HÜSEYİN AVNI - Efendiler milletin Allah'ın yardımıyla başarılı olması onun hâkimiyetidir. Hâkimiyeti demek, kendi fikrini memleket dâhilinde serbestçe kullanması demektir. Bu milletin namusundan bir mebus kopardılar. O mebusun ağzı, kalemi milletin namusudur. Bu namusa uzanan eller kinisin. *(Kahrolsun seslen)* Bu milletin istemidir. Tecavüz arkadaşlarımıza değil, bir milletin

namusunadır. Böyle namussuzlar yaşamamalı efendiler kahredilmeli. *(Kahır olsun sesleri, yaşamasın öyleleri, kahır olsunlar sesleri çokça ve sert)*

(Işık)

(Topal Osman'ın evi. Ali Şükrü dostça karşılanır)

OSMAN - Şükür kavuşturana Ali Şükrü Beyciğim, şükür kavuşturana...

ALİ ŞÜKRÜ - Hayırdır inşallah Osman Ağa, geçen mecliste üstümüze yürüyen sen değil miydin, şimdi bu ne iltifat?

OSMAN - Orası meclis, bütün güvenliği bana ait, asayişi benden sorulur, bilmez misin beyim? Sert bir hareketimiz olmuşsa ki olmuştur ama şahsınıza değildi asla.

ALİ ŞÜKRÜ - Allah seni inandırsın... Ne yalan söyleyeyim... Öyle elinde silah iki adamınla üstüme yürüyünce sandım ki...

OSMAN - Sandın ki bu adam beni vurur...

ALİ ŞÜKRÜ - Yalan yok, korktum... Geçmişte yaptıklarım bilince, buna inanmak daha kolay oluyor... Mecliste kimse seni benden daha iyi tanımaz...

OSMAN - Çetecilikle, meclis muhafazayı bir birine karıştırmışsın. Sen de hiç boş değilsin Ali Bey, üstüne gelirken elini beline attığını görmüştüm, sen de bizi harcayacaktın galiba?

ALİ ŞÜKRÜ - Silahına davransaydın belki...

OSMAN - Neyse geçelim bunları... Oğlum bir nargile yakın Ali Şükrü Beyimize, kahveni nasıl içersin Ali Şükrü Bey?

ALİ ŞÜKRÜ - Acı kahvem içmeye geldik buraya...

OSMAN - Nasıl arzu edersen... Bu gün misafirimsin... Akşama doğru memleket işi bir sofrayla ağırlayayım seni... Özlediğin ne varsa...

ALİ ŞÜKRÜ - Kaptan yolda anlattı, ne yalan söyleyeyim adları bile ağzımı sulandırmaya yetti. Eksik olmayasm...

(Işık)

(Meclis kürsüsünde Hüseyin Avni devam eder)

HÜSEYİN AVNİ - Efendiler Ali Şükrü Bey iki günden beri kayıptır.

Memleketin sahibi, azametli bir tarih sahibi, namusuna hâkim bir milletin mebusu kayboluyor, hükümet bulamıyor. İki gündür kayıp olan mebusunu bulamıyor. *(Böyle hükümet olmaz, lanet olsun sesleri)* Allah'tan isterim ki, memleketin elim zamanlarında bu durum adi bir suç biçiminde zuhur etsin! Ya siyasi ise? Demek ki bu memlekette herhangi bir fikrin serdarı ölecektir. *(Hiç bir zaman ölmez, fikir ölmez sesleri)* Efendiler; bu elim sahnede bu fena cinayete içi titremeyen bir fert tasavvur edemem. Öyle biri varsa alçaktır. *(Yoktur, olamaz, alçaktır sesleri)* Bir grubun mensubu olan insanın kişisel kanaati ve vicdanından daha önemlidir halkının selameti. Ama bu uğurda söyleyeceği söz çok kıymetlidir. Bu kalem kırılmamalı, bu fikir ölmemeli... *(Bu fikir ölmeyecek sesleri)* **(Osman ve Ali Şükrü devam ederler)**

OSMAN - Umarım beğenmişsindir?

ALİ ŞÜKRÜ - Dediğin gibi, özlemişim çok...

OSMAN - Birer kahve daha alır mıyız?

ALİ ŞÜKRÜ - Olur ama bu seferki biraz şekerli olsun, deminki pek bir sert geldi...

OSMAN - Duydunuz uşaklar, hadi hazırlanın... *(Tabakasından bir sigara sarıp uzatır ve yakar. Bir adamı kahveyi getirirken, diğeri Ali Bey 'in arkasında durur. Ali Bey kahvesinden ilk yudumu aldığında iki adam telle arkadan boğar, biraz boğuşma yaşanır, Ali Şükrü hasır sandalyeden düşer, elinde bir parçası kalır)*

OSMAN - Beni en iyi sen tanırdın ha? Peki, kaç kere uyardım sizi; kaç kere ayağınızı denk alın dedim. Millet için, meclis için çalışın dedim, yok yok yok... Beni biraz tamsaydın, sonunun bu olacağım bilirdin... Varsa yoksa padişah, halife... Beni siz zorladınız... Paşa'ya bir huzur vermediniz. Adam gece gündüz çalışsın, kafa yorsun, işleri rayına oturtsun, siz elinizi kolunuzu sallayarak gelip kurduğu binaya oturun... Yağma yok... Oturacaksan da; gel adam gibi otur. Paşam yıkmaya uğraşıyor, asker canını koymuş ortaya, siz halen padişahtı halifeydi, neyin derdindesiniz? Hadi gelip diriltsin seni halifen... Paşama düşman olan, önce beni bulacak karşısında. Onun canını, canımdan özge bilirim demedim mi kaç kere... *(Adamlarına)* Alın bunu ayağımın altından, Mühye köyü yolunda bir yere atın, ya da gömün gitsin...

(Meclis kürsüsünde Hüseyin Avni devam eder)

HÜSEYİN AVNİ -Bu tertibi düzenleyen, uygulayan alçaklar kahrolsun. Esrarengiz mahiyeti haiz olan bu cürüm derhal aydınlatılmalı. Bütün cihan bizi;

siyasetten, fikri tartışmadan, serbest efkârdan mahrum hayvan sürüsü olarak görmesin istiyorsak bu cürümü aydınlatalım. Hüseyin Avni bu sancağın uğruna bin defa feda olsun, Milletin istiklaline, bayrağın şerefine yüz bin Paşa, yüz bin Ahmet, yüz bin hoca ölsün. Yalnız bir şey yaşasın. O da, istiklali millet, hâkimiyeti milliye. Ben her vakit, her mebusu muhteremin sözüne hürmet ederim. Bunun aksi davranmak, milletine isyan etmektir. Efendiler; ellinci, altmışıncı saate girdik, Ali Şükrü Bey biraderimiz, Ankara denen köy kadar bir yerde zabıtası, ordusu, milleti, meclisi, hükümeti mevcut olan Ankara'da halen bulunamıyor. Bizim açtığımız bayrak, gittiğimiz yol bu değildi. Eğer bu siyasi bir cinayetse, bunun hesabını millet mutlaka soracaktır. Eğer bunu ortaya çıkaramıyorsak, yeni bir hükümet ve meclis tayin edilsin, mademki biz beceremiyoruz, paydos edelim. Millete hakkını verelim. O hakkını da, şerefini de, dinini de muhafaza eder. Ben de onun bir ferdi olarak bundan iftihar ederim.

RAUF BEY - Efendiler, hakikaten Ali Şükrü Bey arkadaşımızın iki günden beri nerede olduğuna dair hiç bir malumatımız yoktur. Bu münasebetle, Hüseyin Avni Bey biraderimiz meseleyi izah ettiler. Meclis emin olmalıdır. Hükümet bu takibin içyüzünü mutlaka meydana çıkaracak ve müsebbipleri her kim olursa olsun, layık olduğu cezayı görecektir. Eğer bu işin hakikatini üç dört gün içinde meydana çıkaramazsak, hükümeti mesul edersiniz. Adliyemiz bu meseleyi ehemmiyetle takip edip sonuçlandıracaktır, müsterih olunuz...

HÜSEYİN AVNİ - Çalışacağız, bulacağız ne demek? Neyi bekliyorsunuz, bu kadar polis, jandarma, memur ne güne duruyor, ne yapıyorlar, ne bekliyor? Milletin boynuna atılmış bir kement var, bu bir namus ve haysiyet meselesidir. Bu millet katiyen buna layık değildir ve asla hazmetmeyecektir...

RAUF BEY - Olayın etkisi ve yoğunluğu bütün kenti sarmış durumdadır. Çeşitli söylentiler yayılmaktadır. Ali Şükrü Bey bir kazaya mı uğramıştır, yoksa bir cinayete mi kurban gitmiştir ve öyle ise bu siyasi bir olay mıdır? Hükümet gece gündüz çalışarak bu hadiseyi bir an evvel aydınlatmaya çalışmaktadır.

(Işık)

(M. **Kemal ve Baş Vekil Rauf Bey köşkte konuşmaktadır)**

M. KEMAL - Şimdi ne olabilir, ne düşünüyorsun?

RAUF BEY - Bir şey düşündüğüm yok. Topal Osman'ı yakalamam gerek... Çankaya'nın arkasında, Ayrancı tarafinda, Papazın Bağı denilen yerde bulunduğu sanılıyor.

M. KEMAL - Zamanında durdurmalıydık bu adamı. Kendisini tek karar ve yargı mercii zannetti. Azıcık eli güçlü dursun dedik, o gücünü kötüye kullandı. Şimdi herkes bunu bizim yaptırdığımızı düşünecek.

RAUF BEY - Herkes Osman Ağa'nın sizi ne kadar sevdiğim bilir... O aklınca sizi korudu... 2. grubun size nasıl düşmanca yaklaştığını, sizi yok etmek pahasına her yolu denediklerini, bizim kadar iyi biliyor. Sizi, hemşehrilerine karşın koruduğuna inandı herhalde. Ama çok yanlış bir tertibe girdi...

M. KEMAL - Evet, Ali Şükrü Bey padişahçı, halifeci, şeriat yanlısı bir arkadaştı, mecliste bir birimize silah dahi çektik, kaç kere eli tabancasında indi kürsüden lakin böyle bir olayı onaylamam; Ali Şükrü Bey'i öldürtmeyi düşünmem bile mümkün değil... Savaş geride kaldı, tek silahımız siyaset. Osman, bize bağlılığını vatan savunmasındaki katkılarıyla çok kereler gösterdi, lakin bu cinayet kanımı dondurdu. Büyük hata...

RAUF BEY -Ali Şükrü, size karşı yürütülen muhalefetin en sert, en yürekli ve iyi hatiplerinden biriydi. Halifeci, dinci, komünist ya da değil ne fark eder. Artık yok... Düşüncesi yüzünden kimse böylesine cezalandırılmamalı... Osman Ağa ister bölgesel husumetinden, isterse size olan sert muhalefeti susturmak için bu olayı yapmış olsun, yakalamalı ve cezalandırmalıyız... Bu ülkenin meclisi, mahkemeleri var. Suçlu kim olursa olsun hesabını vermeli...

M. KEMAL - Osman Ağa için, mecliste linç girişimi daha şimdiden başladı...

RAUF BEY - Efendim takdir edersiniz ki; Topal Osman konusunda şüphe yoktur ve olay nereden baksanız bakın siyasidir. Onu derhal yakalayıp, cezalandırmazsak; suçumuz olmadığı halde, bu fiilin altında kalabiliriz...

M. KEMAL - *(Sert)* Hesabını veremeyeceğim hiçbir eylemim yoktur... Düşmanlarım için dahi kumpas kurmadım ki, meclisteki bir çalışma arkadaşım için yapayım... Meclisin yansı Ali Şükrü Bey gibi düşünüyor; içerde ve dışanda barış için yola çıkmadık mı? Ne yazıktır ki, Ali Bey'in yakın çalışma arkadaşlarıyla, bölge mebuslarının bu olay üzerinden yaptıkları lafazanlık, fazla siyasi ve maksadını aşan ifadeler içeriyor...

RAUF BEY - Muhalefet, meclisteki elini hiç bu kadar güçlendirmemişti, çaresiz biraz onlann dümen suyuna gidip, olayı siyasi bir gösteriye çevirmelerini engelleyeceğiz. Osman Ağa'yı, derhal adaletin önüne çıkarmalıyız...

M. KEMAL - Nasıl yakalatabiliriz?

RAUF BEY - Tabi ki meclis muhafız birliği ile.

M. KEMAL - İyi de, o dediğin birlikte Topal Osman'ın çok adamı var. Bunlar bir birine ateş eder mi? Bir kere silaha sanlırlarsa da ne sen, ne ben, ne de Ankara kalır.

RAUF BEY - Her kim olursa olsun suçluları mutlaka yakalatmamız gerekmez mi? Eğer Başkomutan olarak konuya dair bir bilginiz, ya da başka düşünceniz var ve buna gerek görmüyorsanız bilmem ama yine de benim bu durumu, hükümetin başbakanı olarak böyle bitirmem gerekiyor.

M. KEMAL - Cezalandırılması dışında bir düşüncem yok. Elbette herkes görevini yapacak... Muhafız Tabur Komutanı ismail Hakkı Beyin Topal Osman'ı yakalaması için gerekli emirleri vereceğim... Hiç bir suç, cezasız kalmamalı...

RAUF BEY - Efendim, siz de akşam yemeğinden sonra, Latife Hanım'ı alarak, İstasyondaki eve geçseniz iyi olacak...

M. KEMAL - Buna neden gerek duydunuz anlayamadım?

RAUF BEY - Paşam; meclis muhafız taburu henüz el değiştirdi. Şimdikiler Topal Osman'ın adamları kadar tecrübeli değiller. Üstelik Osman'ın neler yapabileceğini kestirmek zor. Üstüne kuvvet gönderildiğinin haberini mutlak alacaktır, o vakit onun şerrinden korkmak lazım.

M. KEMAL - Bu onu yalnız bırakmak, linç etmek isteyenlerin ellerine atmak anlamına gelmez mi? Onu Ankara'ya davet eden, köşke yerleştiren benim. O sadece bir sanık... Neredeyse, sorup soruşturmadan infaz edeceksiniz...

RAUF BEY - Efendim bu işin Topal Osman tarafından gerçekleştirildiği aşikâr, bu gerçeğin karşısında kimse duramaz artık. Yardımcısı Mustafa Kaptan olayı bütün ayrıntısıyla anlattı. Yapmamız gereken tek şey, bu fiilin cezasını vermek olmalıdır, başka bir mümkün atı yoktur. Latife Hanım'ı da alın, çıkalım...

M. KEMAL - Sonuç kesin... Sağ kolu Mustafa Kaptan da olayı itiraf etti demek? Soruşturmanın başındaki isim sizsiniz, nasıl uygun gördüyseniz öyle olacak; çıkalım... Buraya da saldırabilir...

(M. Kemal ve Rauf Bey çıkınca içeriye, kapıyı kırarak Osman Ağa girer)

OSMAN - Paşam... Paşam... *(Etrafındakileri kırar döker, dağıtır)* Mustafa Kemal Paşa... Bu neyin ödülüdür... Ben sadece düşmanlarım düşmanım bildim... Sana zarar vereceklerdi... Mustafa Kemal Paşa... Ben ona kıymasam, o sizi incitecekti... Giresun uşakları zafer kazanıldıktan sonra, senin elinden alacakları tezkereyle, şan şerefle memleketlerine döneceklerdi. Şimdi onları bekleyenlere, unutamayacakları bir yas yaşatacaksın. Evet, Ali Şükrü'yü ben öldürdüm.

Cesaretim aklıma zarar. Aklımca seni korudum... *(Silah sesleri duyulunca odadan çıkar. Sahnenin diğer yanında çatışma sesleri... Teslim ol çağrısı, silahlı karşılık, bir iki Osman 'm sesi, bırakın gidelim, size ateş etmem gibi...)*

(Meclis)

M. KEMAL - Neler olmuş, durum nedir?

RAUF BEY - Tabur komutanımız İsmail Hakkı Bey, emrettiğiniz gibi harekete geçmiş. Papazın köşkü denen mahalde Osman ve adamlarım kuşatmış, çemberi daraltmaya çalıştığında, bir askerimizi şehit vermiştir. Ancak çatışma, gün ışıyıncaya kadar devam etmiş, Osman Ağa yaralanıp birçok adamı ölünce, kalanlar teslim olmuş. Yarası ağır olan Osman Ağa' da ölmüş. Başı da gövdesinde değilmiş...

M. KEMAL - Sağ kalanlara ilişmesinler... Silahlarına el konulduktan sonra sağ salim Giresun'a dönmeleri sağlansın.

HÜSEYİN AVNÎ - Rauf Bey, katilleri biz sizden istiyoruz. Onlara verilen cezanın vicdanlarımızda da yer etmesi adına, istiyoruz. RAUF BEY - Suçlular cezasını çekmiştir efendim... Meclis muhafız alayı komutanı İsmail Hakkı Bey, Osman ve çetesiyle girdiği çatışmayı kazanmış, ölüleri çatışmanın yaşandığı bölgeye gömmüş, sağ kalanları memleketlerine göndermek üzere silahsızlandırmış, etkisiz kılmıştır.

HÜSEYİN AVNİ - Biz, bu cinayeti işleyen Topal Osman'ın meclis tarafından cezalandırılıp, asılmasını istiyoruz. Eğer vicdanları da rahatlatmak istiyorsanız, çoğunluğun çağrısına uyarsınız.

RAUF BEY - Meclis bu kararda ısrarcımıdır? *(Evet... Asılsın... İbret olsun fikir düşmanlarına sesleri)* Meclisin çoğunluk karan gereğince; Osman Ağa'nın gömüldüğü yerden çıkartılarak, ibreti âlem için, Ulus meydanında asılmasına karar verilmiştir.

M. KEMAL - Başı gövdesinde olmayan birini nasıl asabilirsiniz? O bir sanıktı ve cezasını çekti... Geçmişte yaptığı katkılara saygınız yoksa ölüye saygınız olsun biraz.

HÜSEYİN AVNİ - O bir sanık değil, katildi... Bu meydana gelecek ve ayaklarından asılıp, teşhir edilecek. Üstelik yaralıyken başı ne diye, hangi

amaçla kesilir, konuşmasından mı korkulmuştur.

M. KEMAL - Kimsenin bir şeyden korktuğu yok. Gömüldüğü yerden çıkaracak, kurşun yağmurundan kevgire çevrilmiş başsız cesedine, idam cezası vereceksiniz demek... Meclis bir ölüye bu kadar zulüm etmekte ısrar ediyorsa; yapacak bir şey yok, asılacak...

HÜSEYİN AVNİ - Peki, Ali Şükrü biraderimizi gördünüz mü Paşam?
Vücudunun türlü yerleri parça parça edilmiş, çift iplikle boğulmuş, sol eli kırılmış ve dili dışarı fırlamıştı... Sımsıkı yumruk yaptığı sol avuncunda ise, Osman ağanın sandalyesinin hasırı duruyordu, sol kulağının yanında ise bir nacak yarası vardı.

M. KEMAL - Kanı kanla yıkamanın kimseye faydası yoktur... Daha düne kadar mebusların çoğu, onu kahraman diye alkışlıyordu. Bölgeniz insanıydı, neler yaptığını benden daha iyi bilirsiniz, Osman Ağanın cesedini, şimdi linç etmiş olmuyor musunuz?

HÜSEYİN AVNİ - Biz kendi şehidimizin yasmdayız... Cenazemizin, Trabzon'a götürülüp törenle defnedilmesi için meclis karan çıkmasını istiyoruz. Meclis buna oy birliği ile cevap vermeli, bu hain saldırının yaralarını sarmalı...

M. KEMAL - Münferit ve oldukça üzücü bu hadiseye politik bir yön vermeye çalışmayın...

HÜSEYİN AVNİ - Ali Şükrü Bey'in katli, milletin özgürlüğü uğruna canını yitirmiş bir fedainin, kahramanın öldürülmesidir. Dolayısıyla o bizim siyasi şehidimizdir.

M. KEMAL - Acınızı anlıyorum, ancak bu durum, Topal Osman tarafından tertip edildiği kesinleşen, bir adam öldürme vakasıdır. Muhalefet bunu özel çıkarları adına kullanmak için yararlanmaya kalkmasın. Cenazeyi bir an önce, Trabzon'a götürüp gömmeniz çok yerinde bir tercih olacaktır.

HÜSEYİN AVNİ - Kastamonu-İnebolu üzerinden, Trabzon'a giden en yakın yol karla kaplı olduğundan; cenazenin ilkin İstanbul'a götürülüp, oradan Trabzon'a naklini talep ediyoruz...

M. KEMAL - Sayın Rauf Bey; yeni Türkiye'nin mutluluğu ve esenliği bakımından çok adi ve hasis isteklerle, kişisel çıkar sağlamaya çalışan bazılarının, bir zavallı ölüden yardım beklediklerini görmek kadar alçalma sebebi olamaz. Bundan ötürü; devletin, milletin ve TBMM hükümetinin şeref ve haysiyetine uygun davranışın gereğini yapmaktan, başvekil olarak sorumlu olan sizin, gereken tedbirin alınmasını emretmenizi rica ederim...

(Işık)

(Sahnenin sol ön tarafı, Osman Ağa'nın M. Kemal'le ilk görüşmeye gittiğinde durduğu yerde, Panaz Hanım bekler. Fonda, ağıtsı bir Karadeniz türküsü... Yağmur, motor, deniz, martı sesleri arasında; Osman Ağa'nın köşkte horon tepen birkaç adamı kıyıya iner, Panaz Hanım onlara doğru)

PANAZ HANIM - Hani ya uşaklar ağanız. Sizin kavliniz böyle miydi? Onu nasıl bıraktınız Ankaralarda... Hangi ağaçta sallanır başsız bedeni... İnsan olan bu zulmü yapar mı uşaklar? Kırıldı mı kolunuz kanadınız? Bir el atıp indiremediniz mi o daldan Osman'ımı? Ne dersiniz şimdi oğullarına, ben ne derim onlara *(Adamlara tek tek gidip, yakalarına yapışarak konuşur, Karazıpkahlar uzaklaşırken çöker)* Balkanlardan, Rus'a ayak basmadığın toprak kalmadı... Hani tezkereni şerefle alıp gelecektin. Boynuna takacaktın kahramanlık madalyalarını, şimdi yerinde yeller esen, karıncaların kanını içtiği boynuna... Ha şimdi çocukların sana ne diye yanacak? Alaylar kurmuş, kumanda etmiş ne Pontus, ne de Hınçak, dinlemiş kahraman babamız diye mi, yoksa seni amansız görevlere gönderip, sırtını sıvazlayan meclisin; seni hain ilan edip, kellesiz gömdüklerine mi, ne diye yanacağız sana Osman'ım, ne diye?

PERDE

SERDAR DOĞAN